

პავლენკო რუსეთის წინააღმდეგ

CASE OF PAVLENKO v. RUSSIA

პირველი სექცია

ჰავლენაო რუსეთის წინააღმდეგ

(განაცხადი № 42371/02)

გადაწყვეტილება

სტრასბურგი

2010 წლის 1 აპრილი

საბოლოო ვერსია

04/10/2010

გადაწყვეტილება საბოლოო გახდა კონვენციის 44-ე მუხლის მე-2 პუნქტის შესაბამისად. ის შეიძლება დაექვემდებაროს რედაქციულ გადასინჯვას.

საქმეზე პავლენკო რუსეთის წინააღმდეგ,

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს (პირველი სექცია) პალატამ შემდეგი შემადგენლობით:

ხრისტოს როზაკისი, თავმჯდომარე,
ნინა ვაჯიჩი,
ანატოლი კოვლერი,
ელიზაბეტ სტეინერი,
ხანლარ ჰაჯიევი,
ჯორჯო მალინვერნი,
ჯორჯ ნიკოლაუ, მოსამართლეები,
და ანდრე ვამპაჩი, სექციის რეგისტრატორის მოადგილე,

მოითათბირა დახურულ კარს მიღმა 2010 წლის 11 მარტს,
გამოიტანა და ამავე დღეს დაამტკიცა შემდეგი გადაწყვეტილება:

პროცედურა

1. საქმეს საფუძვლად დაედო განაცხადი №42371/02, რომელიც რუსეთის მოქალაქემ, ბატონმა ალექსანდრ ივანოვიჩ პავლენკომ (შემდგომში „განმცხადებელი“) სასამართლოში შეიტანა 2002 წლის 6 ნოემბერს, ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის (შემდგომში „კონვენცია“) 34-ე მუხლის შესაბამისად.

2. განმცხადებლის, რომელსაც სასამართლოში წარმომადგენლობისთვის სამართლებრივი დახმარება მიენიჭა, ინტერესებს იცავდა ნ. პროკოფიევი, ბერნაულის პრაქტიკოსი ადვოკატი. რუსეთის მთავრობას (შემდგომში „მთავრობა“) წარმოადგენდა ქალბატონი ვ. მილიჩუკი, იმ დროისათვის რუსეთის ფედერაციის წარმომადგენელი ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოში.

3. 2007 წლის 21 მაისს პირველი სექციის თავმჯდომარემ გადაწყვიტა, ეცნობებინა მთავრობისათვის განაცხადის შესახებ. ასევე გადაწყდა, რომ სასამართლო ერთდროულად იმსჯელებდა განაცხადის დასაშვებობასა და არსებით მხარეებზე (29-ე მუხლის მე-3 პუნქტი).

4. რუსეთის მთავრობამ განაცხადის დასაშვებობისა და არსებითი მხარეების ერთდროულად განხილვის გადაწყვეტილება გააპროტესტა. სასამართლომ იმსჯელა მთავრობის პრეტენზიაზე და იგი არ დააკმაყოფილა.

ფაქტები

1. საქმის ბარემოებები

5. განმცხადებელი დაიბადა 1971 წელს და საპატიმრო სასჯელს იხდის ირკუცკის რეგიონში.

A. სისხლის სამართალწარმოება განმცხადებლის წინააღმდეგ

6. 1999 წლის ნოემბერში, 2000 წლის ივლისსა და სექტემბერში რამენიმე სისხლისსამართლებრივი მოკვლევა დაიწყო ქალების (მსხვერპლები K., Ok. და A., Os.) დანაწევრებული სხეულების აღმოჩენის ფაქტებთან დაკავშირებით.

1. განმცხადებლის დაკავება და დაკითხვები

(a) დაკითხვა 2000 წელს

7. 2000 წლის 22 აგვისტოს განმცხადებელი მისი ადვოკატის თანდასწრებით დაკითხეს მსხვერპლ G.-ს ბრალდებასთან დაკავშირებით მისი გაუპატიურების შესახებ. 2000 წლის 15 სექტემბერს საქმე შეწყდა corpus delicti-ს არარსებობის გამო, აშკარად შეთანხმებული ურთიერთობის გათვალისწინებით.

(b) დაკითხვა 2001 წლის 3 თებერვალს

8. ამის შემდგომ, 2001 წლის 3 თებერვალს, ქალბატონმა F-მა განმცხადებელი მის გაუპატიურებასა და უკანონოდ თავისუფლების აღკვეთაში დაადანაშაულა. როგორც ირკვევა, 2001 წლის 3 თებერვალს განმცხადებელი ან თვითონ გამოცხადდა ბარნაულის პოლიციაში ან ამ საჩივართან დაკავშირებით დააკავეს. განმცხადებელმა აღნიშნა, რომ წინა საღამოს მის სახლში ამ ქალბატონთან ერთად ალკოჰოლი მიიღო, თუმცა მასთან სექსუალური კონტაქტი უარყო. ირკვევა, რომ განმცხადებელს საპროცესო უფლებები აუხსნეს, მათ შორის, სამართლებრივი დახმარების უფლებაც, თუმცა, მან უარი თქვა ამ უფლებით სარგებლობაზე. ამის შემდეგ იგი დაიკითხა, მაგრამ, როგორც ჩანს, სხვა განცხადება აღარ გაუკეთებია. გამომძიებელმა მისი საპატიმროში მოთავსება ბრძანა და დროებითი მოთავსების ცენტრის ადმინისტრაციას სთხოვა უზრუნველყოთ, რომ განმცხადებელი, იმ დროისათვის საჯარო მოხელე (გამოსაფხიზლებელი ცენტრის მძღოლი), სხვა დაკავებულებისგან განცალკევებით მოეთავსებინათ (იხ. ქვემოთ პუნქტები 43 და 44). განმცხადებლის თანახმად, მას იმავე დღეს უარი უთხრეს, დაკავშირებოდა ოჯახს ადვოკატის აყვანის მიზნით. განმცხადებლის წინააღმდეგ აღძრული საქმე, მისი „სირთულისა და დიდი მოცულობით საგამომძიებო მოქმედებათა ჩატარების აუცილებლობის გამო“, გადაეცა ოთხ გამომძიებელს. იმავე დღეს გამომძიებელმა დაკითხა ქალბატონი S, განმცხადებლის წინააღმდეგ ბრალდებებთან დაკავშირებით.

9. გამომძიებელთა გარდა, 2001 წლის 4 თებერვალს ალტაის რეგიონული პროკურატურის გამომძიებელმა P-მ პოლიციის განყოფილებას მოთხოვა, გამოეყო ოფიცრები „ოპერატიული და სამძებრო ღონისძიებების ჩასატარებლად“, რათა დაედგინათ, მონაწილეობდა თუ არა განმცხადებელი ბოლო პერიოდის საქმეებში, რომლებიც უკავშირდებოდა ადგილობრივი უნივერსიტეტიდან ქალი სტუდენტების გაუჩინარებას (იხ. ასევე ქვემოთ პუნქტები 14 და 25).

10. განმცხადებლის თანახმად, დაკავების შემდეგ მან ითხოვა, რომ მისი ინტერესები ბატონი K-ს, ადგილობრივი ადვოკატთა ასოციაციის ადვოკატს, დაეცვა. როგორც ირკვევა, გამომძიებელმა დაადგინა, რომ ბატონი K., პოტენციურად ინტერესთა კონფლიქტის გამო, განმცხადებლის იურიდიულ წარმომადგენლად ვერ დაინიშნებოდა, რადგან იგი ამავე დროს იცავდა ბატონი P-ს ინტერესებს. თუმცა, განმცხადებლის თანახმად, P-მ ბატონი K. ადვოკატად აიყვანა არაუადრეს 2001 წლის 19 თებერვლისა.

(c) შემდგომი დაკითხვები და განმცხადებლის აღიარებითი ჩვენებები

11. 2001 წლის 6 თებერვალს გამომძიებელმა A-მ, მსხვერპლი F-ის საქმესთან დაკავშირებით, ჩამოაყალიბა ბრალდებები განმცხადებლის წინააღმდეგ. განმცხადებელს განემარტა მისი უფლება, შეენარჩუნებინა სიჩუმე, ასევე უფლება, ესარგებლა იურიდიული დახმარებით. მან ბრალი „წაწილობრივ“ აღიარა. განმცხადებელს არ სურდა მისი ინტერესები სახაზინო ადვოკატს დაეცვა და ამის გამო საქმის განხილვის გადადება მომავალ დღემდე ითხოვა, რათა ესარგებლა მშობლების მიერ დაქირავებული ადვოკატის დახმარებით.

12. განმცხადებლის თანახმად, მისმა დედამ მისი დაკავების შესახებ პირველად 2001 წლის 6 თებერვალს განმცხადებლის მეგობარი გოგონასგან შეიტყო,

რომელმაც, თავის მხრივ, ეს ამბავი ნათესავისაგან, ყოფილი სამართალდამცველი პირისაგან გაიგო. როცა განმცხადებლის დედა გამომძიებლის ოფისში მივიდა, იგი დაარწმუნეს, რომ ბატონ პავლენკოს სხვა ადვოკატის აყვანა არ სურდა. მოგვიანებით მას უთხრეს, რომ განმცხადებელი კმაყოფილი იყო ადვოკატ D.-ს მომსახურებით. მთავრობის ვერსიით, განმცხადებლის დედამ შვილის დაკავების შესახებ 2001 წლის 4 თებერვალს შეიტყო.

13. 2001 წლის 7 თებერვალს გამომძიებელმა, განმცხადებლის წინააღმდეგობის მიუხედავად, მას ადვოკატი D. სახაზინო წესით დაუნიშნა. განმცხადებელმა კვლავ გამოხატა სურვილი, რომ მისი უფლებები მშობლების მიერ დაქირავებულ ადვოკატს დაეცვა და დუმილი შეინარჩუნა. მას კვლავ უარი უთხრეს თხოვნაზე, მოენახულებინათ მისი ოჯახის წევრებს ან სხვა ფორმით დაკავშირებოდა მათ, იმ საფუძვლით, რომ ეს ნეგატიურ გავლენას მოახდენდა გამომძიებლის მიმდინარეობაზე. როგორც დაკითხვის ოქმიდან ირკვევა, გამომძიებელი განმცხადებელს კითხავდა 15:15-დან 15:20 საათამდე. თუმცა, მნახველთა სარეგისტრაციო ჟურნალის მიხედვით, გამომძიებელი განმცხადებელთან შესული იყო იმავე დღეს 14:44-დან 17:06 საათამდე.

14. განმცხადებლის თანახმად, დროებითი მოთავსების ცენტრში გამომძიებლები და პოლიციის ოფიცრები 2001 წლის 2 მარტამდე მას ყოველდღიურად, 12 საათის განმავლობაში უწყვეტად კითხავდნენ ხოლმე. მნახველთა სარეგისტრაციო ჟურნალში მხოლოდ წამყვანი ოფიცრების გვარები ფიქსირდებოდა. განმცხადებლის თანახმად, პოლიციის ოფიცრები მას სცემდნენ ისეთი ტექნიკის გამოყენებით, რომელიც კვალს არ ტოვებდა. აღიარებითი ჩვენებების მოპოვების მიზნით, ისინი განმცხადებელს ახლო ნათესავების მიმართ სხვადასხვა ქმედებით ემუქრებოდნენ, მაგალითად, იმით, რომ ადგილობრივ გაზეთში განმცხადებლის ძმისა და მისი მეგობარი გოგონას შესახებ სტატიებს გამოაქვეყნებდნენ; რომ მათ ბინებს გაჩრეკდნენ; რომ თანამესაკნეების დახმარებით მისი თვითმკვლელობის სცენას დადგამდნენ. განმცხადებელს, სავარაუდოდ, თანამესაკნეებმა სცემეს (თარიღი მითითებული არ არის), რომელთაც დავალებული ჰქონდათ ბატონი პავლენკო დაერწმუნებინათ, რომ ბრალი ელიარებინა. შედეგად, განმცხადებელმა პოლიციის ოფიცრები არასათანადო მოპყრობაში დაადანაშაულა (იხ. ზემოთ პუნქტები 33 და 42).

15. შესაბამისად, განმცხადებელი დაკითხეს:

2001 წლის 8 თებერვალს - პოლიციის ოფიცრებმა 04:10-დან 05:15 საათამდე;

2001 წლის 9 თებერვალს - პოლიციის ოფიცრებმა 11:50-დან 12:35 საათამდე და 16:20-დან 18:40 საათამდე. იმავე დღეს, შესაბამისმა ორგანოებმა სამართალწარმოება განაახლეს G.-ს სავარაუდო გაუპატიურების ფაქტზე (იხ. ზემოთ პუნქტი 7).

2001 წლის 10 თებერვალს - ოფიცრებმა 11:15-დან 15:20 საათამდე;

2001 წლის 12 თებერვალს - გამომძიებელმა 15:00-დან 16:10 საათამდე.

16. 2001 წლის 13 თებერვალს გამომძიებლები A. და Sh. განმცხადებელთან იმყოფებოდნენ 10:25-დან 12:25 საათამდე და 15:05-დან 18:35 საათამდე. განმცხადებელმა წერილობით მიცემულ ჩვენებაში აღიარა F.-ზე განხორციელებული სექსუალური თავდასხმა და 2000 წლის ივლისში A.-სა და OK.-ს მკვლელობები. განმცხადებელი ადვოკატ D.-ს თანდასწრებით იკითხებოდა 17:30-დან 19:25 საათამდე. ამ დაკითხვის დროს მას განუმარტეს კონსტიტუციის 51-ე მუხლის შინაარსი და მანაც დაადასტურა, რომ მუხლის მნიშვნელობა გაიგო. მან ასევე

დაადასტურა, რომ სურდა ჩვენების მიცემა და იმავე დღეს მანამდე მიცემული ჩვენება გაიმეორა. თან განაცხადა, რომ იგი დანაშაულს ნებაყოფლობით აღიარებდა, რადგან „ამ ტვირთის ტარება აღარ შეეძლო“. განმცხადებლის ვერსიით, ადვოკატი D. დაკითხვას მხოლოდ 18:30-დან 18:35 საათამდე ესწრებოდა.

17. 2001 წლის 15 თებერვალს განმცხადებელს გამომძიებელი 16:27-დან 17:57 საათამდე კითხავდა. მთავრობის თანახმად, ამ დაკითხვის დროს განმცხადებელმა ადვოკატ D.-ს თანდასწრებით დაადასტურა მსხვერპლ F.-თან დაკავშირებით მანამდე მიცემული ჩვენება.

18. 2001 წლის 17 თებერვალს განმცხადებელს ოფიცრები 10:20-დან 13:00 საათამდე კითხავდნენ.

19. 2001 წლის 18, 20 და 26 თებერვალს განმცხადებელმა რამდენიმე დანაშაული აღიარა. მის თანახმად, თითოეულ ჯერზე, ოფიცრების მიერ დაკითხვის შემდეგ, იგი მიჰყავდათ მთავარ გამომძიებელთან, სადაც ხელს აწერდა ოქმს. ამ დროს განვითარებული მოვლენები ასე შეიძლება აღიწეროს:

2001 წლის 18 თებერვალს გამომძიებელი A. განმცხადებელს 12:30-დან 14:10 საათამდე ეწვია. განმცხადებელი 12:30-დან 12:50 საათამდე, ადვოკატ D.-ს თანდასწრებით, A.-სა და OK.-ს მკვლელობებთან დაკავშირებით იკითხებოდა. განმცხადებელმა გამომძიებლის შეკითხვის პასუხად განაცხადა, რომ სხვა მკვლელობა მას არ ჩაუდენია.

2001 წლის 19 თებერვალს განმცხადებელი დაკითხეს პოლიციის ოფიცრებმა 14:35-დან 16:13-მდე პერიოდში.

2001 წლის 20 თებერვალს განმცხადებელი პოლიციის ოფიცრებმა 10:00-დან 15:30-მდე პერიოდში დაკითხეს. განმცხადებელმა წერილობით აღიარა K.-ს მკვლელობა და იქვე აღნიშნა, რომ ჩვენება „ნებაყოფლობით მისცა, ყოველგვარი ფიზიკური თუ ფსიქოლოგიური ზეწოლის გარეშე“.

20. ამის შემდეგ განმცხადებელი დაკითხა (ადვოკატის მონაწილეობის გარეშე):

2001 წლის 21 თებერვალს - გამომძიებელმა 15:30 საათამდე და ოფიცრმა/ოფიცრებმა 14:15-დან 17:25 საათამდე;

2001 წლის 22 თებერვალს - ოფიცრმა/ოფიცრებმა 11:40-დან 13:35 საათამდე;

2001 წლის 23 თებერვალს - გამომძიებელმა 11:43-დან 13:35 საათამდე;

2001 წლის 24 თებერვალს - ოფიცრებმა 12:15-დან 13 საათამდე;

2001 წლის 26 თებერვალს განმცხადებელს ოფიცრები 09:50-დან შუადღემდე კითხავდნენ, ხოლო გამომძიებელი - 17:00-დან 18:40 საათამდე. განმცხადებელმა წერილობით აღიარა მსხვერპლის Os.-ის მკვლელობა.

21. როგორც მნახველთა სარეგისტრაციო ჟურნალიდან ირკვევა, 2001 წლის 27 თებერვალს გამომძიებელი განმცხადებელთან 11:33-დან 13:07 საათამდე იმყოფებოდა, ხოლო პოლიციის ოფიცრმა S.-მა იგი იმავე დღეს 17:05-დან 17:55-მდე პერიოდში მოინახულა. ფოტო ამოცნობა გრძელდებოდა 13:10-დან 13:15 საათამდე, ადვოკატ D.-ს თანდასწრებით.

22. განმცხადებელთან მსგავსი ვიზიტები მარტსა და აპრილშიც გაგრძელდა (იხ. ასევე ქვემოთ პუნქტი 28).

23. განმცხადებლის თანახმად, როცა დედამ ადგილობრივი გაზეთიდან შეიტყო, რომ მისმა შვილმა ძალზე მძიმე დანაშაულები აღიარა, მიხვდა, რომ გამომძიებელმა A.-მ იგი შეცდომაში შეიყვანა და მსწრაფლ დაიქირავა ადვოკატი S (იხ. ქვემოთ).

(d) ადვოკატ S-ის საქმეში ჩართვა და სამართალწარმოების შემდგომი ეტაპები

24. 2001 წლის 6 მარტს განმცხადებელს პირველად მიეცა უფლება მის დაქირავებულ ადვოკატს, ბატონ S.-ს შეხვედროდა. განმცხადებელმა მანამდე მოგროვებული მტკიცებულებები უარყო და მათი საქმიდან ამოღება ითხოვა, მათ შორის, უარყო მიცემული ჩვენებებიც, რადგან ისინი, მისი მტკიცებით, იძულებით და ეფექტიანი სამართლებრივი რჩევის გარეშე იყო მოპოვებული.

25. 2001 წლის 11 აპრილს პოლიციის ოფიცერმა S.-მა გამომძიებელ P.-ს მოახსენა, რომ 2001 წლის 4 თებერვალს გაცემული ბრძანების შემდეგ ჩატარებული „რიგი ოპერატიული ღონისძიებების“ შედეგად, OK.-ის, A.-ს, K.-სა და Os.-ს მკვლელობებში განმცხადებლის მონაწილეობა თვალნათლივ გამოიკვეთა. ამავე დროს, არანაირი კავშირი არ გამოვლინდა განმცხადებელსა და ქალ სტუდენტთა გაუჩინარებას შორის. ანგარიშში აღინიშნა, რომ განმცხადებლის ირგვლივ კვლავ გრძელდებოდა გამოძიება.

26. 2001 წლის 23 აპრილს განმცხადებელი, თანამესაკნეებთან ჩხუბის შემდეგ, სამართლო საკანში გადაიყვანეს.

27. წინასწარი გამოძიებისას მომზადდა რამდენიმე ბალისტიკური ანგარიში, მონმის სახით დაიკითხა 50-ზე მეტი ადამიანი, ბევრმა მათგანმა ზეპირი ჩვენება სასამართლო პროცესზე მისცა. განმცხადებლის ბინაში ჩატარდა ჩხრეკები და ამოიღეს რიგი დოკუმენტები.

28. ადვოკატი S. ჩიოდა, რომ განმცხადებლის მონახულებას კვლავ აგრძელებდნენ პოლიციის ოფიცრები, რომლებიც, მისი აზრით, უფლებამოსილნი არ იყვნენ სისხლის სამართლის საქმეზე ემუშავათ. 2005 წლის 31 მაისს გამომძიებელმა ბრძანება გასცა, რომლის მიხედვითაც განმცხადებელთან შეხვედრის უფლება მიეცა მხოლოდ 4 გამომძიებელს, მისი ჩათვლით. ზემოხსენებულმა პოლიციის ოფიცრებმა, რომელთაც გამომძიებელმა მათი საქმიანობის შესახებ კითხვები დაუსვა, განაცხადეს, რომ დაევაღათ გადაემონებინათ, იყო თუ არა რაიმე კავშირი განმცხადებელსა და იმ ქალი სტუდენტების გაუჩინარებას შორის, რომელთა საქმეებიც ჯერ არ იყო გახსნილი.

29. 2001 წლის ივნისში, ადვოკატის მიერ საჩივრის შეტანის შემდეგ, გამომძიებელმა ბრძანა მოკვლევის ჩატარება განმცხადებლის სახეზე 2001 წლის 23 აპრილს მიღებულ დაზიანებებთან დაკავშირებით. ასევე გასცა ბრძანება, გაერკვიათ, განაცხადა თუ არა მან არასათანადო მოპყრობის შესახებ. გამომძიებელმა P.-მ განმცხადებელს ამცნო, რომ მათ (გამომძიებლებმა) არ იცოდნენ, თუ მას დროებითი მოთავსების ცენტრსა და წინასწარი პატიმრობის იზოლატორში პოლიციის სხვადასხვა ოფიცერი სტუმრობდა ხოლმე.

30. 2001 წლის ოქტომბერში გამომძიებელმა საქმის განმხილველ პროკურორთა დეპარტამენტს აცნობა, რომ საქმეზე მიმდგრებულ ოფიცერთა საქმიანობა არ იძლეოდა იმის დასკვნის საშუალებას, რომ განმცხადებელი სხვა სისხლის სამართლის საქმეებშიც მონაწილეობდა.

2. სასამართლო განხილვა

31. განმცხადებლის საქმის სასამართლო განხილვა ალტაის რეგიონულ სასამართლოში ჩაინიშნა. განმცხადებელმა არსებითად აღიარა ქალბატონ F.-ის მიმართ ჩადენილი დანაშაული. იგი ამტკიცებდა, რომ მისი სექსუალური კა-

ვშირი G.-თან კონსენსუსის შედეგი იყო; მას არანაირი კავშირი არ ჰქონია სხვა ოთხ ადამიანთან (მსხვერპლებთან K., OK., Os., A.); ხოლო ამასთან დაკავშირებით წინასწარ პატიმრობაში ყოფნის დროს მიცემული აღიარებითი ჩვენებები პოლიციის ოფიცრებმა არასათანადო მოპყრობისა და მასზე ფსიქოლოგიური ზეწოლის გზით მოიპოვეს. განმცხადებელმა, მასზე ზეწოლის შესახებ ბრალდებათა გასამყარებლად, სასამართლოს წარმოუდგინა 2001 წლის 4 თებერვლიდან 23 მარტამდე პერიოდის ამონაწერი წინასწარი დაკავების ცენტრის მნახველთა სარეგისტრაციო ჟურნალიდან. ამ პერიოდის განმავლობაში მას ხშირად სტუმრობდნენ სხვადასხვა გამომძიებლები და პოლიციის ოფიცრები.

32. საქმის განმხილველმა სასამართლომ იმსჯელა არასათანადო მოპყრობის შესახებ განმცხადებლის ბრალდებებზე, იძულებით მიცემულ აღიარებით ჩვენებებსა და წინასწარი გამოძიებისას სამართლებრივი დახმარების შესახებ მისი უფლების საგარაუდო დარღვევაზე. სასამართლომ დაკითხა გამომძიებელი A., რომელმაც დაადასტურა, რომ განმცხადებელმა ვერ ისარგებლა „მის მიერვე“ შერჩეული ადვოკატის დახმარებით (სავარაუდოდ, იგულისხმება ბატონი K.), რადგან ეს უკანასკნელი ამ დროისთვის ბატონ P.-ს ინტერესებს იცავდა. გამომძიებელმა ასევე დაადასტურა, რომ განმცხადებელს ნება არ დართეს, მოენახულებინა დედას, რათა არ მომხდარიყო მტკიცებულებათა აბნევა და გამოძიების პროცესს ხელი არ შეშლოდა. საქმის განმხილველმა სასამართლომ ეს არგუმენტი გაიზიარა, მხედველობაში მიიღო რა განმცხადებლის დედის მცდელობა, გადაეცა შვილისთვის მესიჯი, რომ მას დუმილი შეენარჩუნებინა და, სავარაუდოდ, დროებით თავი შეურაცხადად გაესაღებინა.

33. საქმის განმხილველმა სასამართლომ არასათანადო მოპყრობის შესახებ საჩივარი არ დააკამყოფილა, იგი დაეყრდნო 2001 წლის 3 და 14 თებერვლის სამედიცინო დასკვნებს და აღიარებები „სრულ სიმართლედ“ ჩათვალა. სასამართლომ დაკითხა რამდენიმე ის ოფიცერი, რომლებიც განმცხადებელს პატიმრობისას სტუმრობდნენ ხოლმე და დაასკვნა, რომ ისინი უფლებამოსილნი იყვნენ, დაეკითხათ განმცხადებელი იმ საქმეებთან დაკავშირებით, რომლებშიც მისი მონაწილეობის კვალი იკვეთებოდა, ასევე სხვა საქმეებთან დაკავშირებითაც. სასამართლომ ასევე დაკითხა ბატონი M., რომელიც 2001 წლის მარტში განმცხადებელთან ერთად დააკავეს. ბატონმა M.-მა განაცხადა, რომ განმცხადებლის დაკითხვა მთელი დღის განმავლობაში გრძელდებოდა ხოლმე და იგი საკანში „დაქანცული“ ბრუნდებოდა. ამ დროს მას სხეულზე ძალადობის არანაირი კვალი არ აღენიშნებოდა.

34. 2001 წლის 22 ნოემბერს რეგიონულმა სასამართლომ განმცხადებელი დამნაშავედ ცნო რამდენიმეგზის გაუპატიურებასა და მკვლელობაში და მას 24 წლით თავისუფლების აღკვეთა მიუსაჯა.

35. რაც შეეხება განმცხადებლის ბრალეულობას G.-ს გაუპატიურებაში, სასამართლომ დაადგინა: „მიუხედავად იმისა, რომ განმცხადებელმა ადრე მიცემული ჩვენებები უარყო, მისი ბრალი მსხვერპლის ჩვენებით მტკიცდებოდა“. სასამართლომ ასევე მოიხმო რამდენიმე სხვა მოწმის ჩვენება და სამედიცინო დასკვნები.

36. მსხვერპლ F.-ის გაუპატიურებასა და უკანონოდ თავისუფლების აღკვეთაში განმცხადებლის ბრალეულობის დადგენისას, სასამართლომ პროცესზე იხელმძღვანელა განმცხადებლის მიერ მიცემული აღიარებითი ჩვენებით, მსხვერპლის განცხადებით, იმ მოწმეთა ჩვენებებით, რომლებმაც დაინახეს, როგორ

გაიქცა განმცხადებელი მსხვერპლის სახლიდან და ასევე სამედიცინო ექსპერტიზის დასკვნებით.

37. სასამართლო, მსხვერპლ K.-ს მკვლელობაში განმცხადებლის დამნაშავედ ცნობისას, დაეყრდნო წინასწარ პატიმრობაში ყოფნის დროს აღიარებებს, ადვოკატ D.-ს თანდასწრებით გამომძიებლისთვის მიცემულ ჩვენებას და განმცხადებლის მიერ ფოტოზე მსხვერპლის ამოცნობას. საქმის განმხილველმა სასამართლომ ჩათვალა, რომ ზემოხსენებულ ჩვენებებს ამყარებდა მკვლელობის დღეს მსხვერპლის ტანსაცმლის აღწერილობის შესახებ სხვა სამი მოწმის ჩვენებები, დანაშაულის ადგილის შემოწმების ოქმი და სამედიცინო ექსპერტთა დასკვნები.

38. საქმის განმხილველმა სასამართლომ განმცხადებელი დამნაშავედ ცნო OK.-სა და A.-ს მკვლელობებში, წინასწარ პატიმრობაში ყოფნის დროს მიცემული აღიარებითი ჩვენებების, ადვოკატ D.-ს თანდასწრებით გამომძიებლისთვის მიცემული ჩვენების და განმცხადებლის მიერ ფოტოზე მსხვერპლის ამოცნობის საფუძველზე. საქმის განმხილველმა სასამართლომ ჩათვალა, რომ ზემოხსენებულ ჩვენებებს ამყარებდა მის ხელთ არსებული სხვა მტკიცებულებები.

39. სასამართლომ განმცხადებელი დამნაშავედ ცნო Os.-ის მკვლელობაში და ამ დასკვნის გამოტანისას დაეყრდნო წინასწარ პატიმრობაში ყოფნის დროს მის მიერ მიცემულ აღიარებით ჩვენებას, რომელიც სასამართლომ „სრულ სიმართლედ“ მიიჩნია, მოგვიანებით მისი უარყოფის მიუხედავად. სასამართლომ დაადგინა, რომ განმცხადებელი ამ დანაშაულის დეტალების შესახებ სხვა წყაროდან ვერ შეიტყობდა.

40. 2002 წლის 22 მაისს, რუსეთის ფედერაციის უზენაესმა სასამართლომ, მოისმინა რა პროკურორისა და ადვოკატი S.-ის არგუმენტები, წინა ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილება ძალაში დატოვა. სააპელაციო სასამართლომ ჩათვალა, რომ დაცვის უფლება არ დარღვეულა, რადგან 2001 წლის 3 თებერვალს განმცხადებელს ეცნობა მისი დუმილის უფლების და იურიდიული დახმარებით სარგებლობის უფლების შესახებ. განმცხადებელმა ოქმს ხელი მოაწერა და ადვოკატის დახმარებით სარგებლობაზე უარი განაცხადა. 2001 წლის 7 თებერვლიდან განმცხადებლის უფლებებს იცავდა ადვოკატი D. იგი ყველა იმ საგამომძიებო ღონისძიებას ესწრებოდა, რომლებსაც საქმის განმხილველი სასამართლო დაეყრდნო. სააპელაციო სასამართლომ შენიშნა, რომ განმცხადებლის წინასწარ პატიმრობაში ყოფნის დროს დაკითხვისას გამოირკვა ისეთი გარემოებები, რომლებიც მანამდე საგამომძიებო ორგანოებისთვის ცნობილი არ ყოფილა. მაგალითად, მსხვერპლ K.-თან დაკავშირებით, განმცხადებელმა აღწერა მსხვერპლი, მისი ტანსაცმელი, ასევე ისაუბრა მის ხასიათსა და ცხოვრების სტილზე. განმცხადებლის მიერ საგამომძიებო ორგანოებისთვის მიწოდებული ინფორმაცია მოგვიანებით სასამართლო პროცესზე დაადასტურდა მოწმის სახით დაკითხულმა რამდენიმე ადამიანმა. რაც შეეხება მსხვერპლ OK.-ს, მისმა დედამ დაადასტურა, რომ განმცხადებლის ბინაში ნაპოვნი თმის სამაგრი მის გარდაცვლილი ქალიშვილს ეკუთვნოდა. სხვა ნივთმტკიცებებიც, ერთად აღებული, აბათილებდა მტკიცებას, რომ განმცხადებელი მკვლელობებში არ მონაწილეობდა.

B. სხვა პროცესები

41. სასამართლო განხილვის შემდეგ, განმცხადებელმა მის სისხლის სამართლის საქმეში მთავარი გამომძიებლის წინააღმდეგ სისხლის სამართლის საქმის

აღძვრა მოითხოვა, მტკიცებულებათა გაყალბების ბრალდებით. 2004 წლის 27 დეკემბერსა და 2005 წლის 17 იანვარს რეგიონულმა პროკურატურამ ეს მოთხოვნა არ დააკმაყოფილა. განმცხადებელმა სასამართლოებში მიღებული უარი გაასაჩივრა, თუმცა წარუმატებლად.

42. განმცხადებელმა ასევე მოითხოვა სისხლის სამართლის საქმის აღძვრა არასათანადო მოპყრობის ბრალდებით იმ ოფიცრების წინააღმდეგ, რომლებიც მას კითხავდნენ 2001 წლის თებერვალში. 2004 წლის 14 დეკემბერს რეგიონული პროკურატურის გამომძიებელმა ოფიცრების წინააღმდეგ სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყებაზე უარი განაცხადა. ეს გადაწყვეტილება 2005 წლის 31 იანვარს ძალაში დატოვა ზემდგომმა პროკურორმა. 2005 წლის 19 მაისსა და 23 ივნისს რეგიონულმა სასამართლომ მიიღო საბოლოო გადაწყვეტილება, რითაც ძალაში დატოვა საქალაქო სასამართლოების გადაწყვეტილებები. მათ კი, თავის მხრივ, აიცილეს იურისდიქცია, განეხილათ განმცხადებლის საჩივარი 2004 წლის 14 დეკემბერის გადაწყვეტილების შესახებ. ამას გარდა, 2005 წლის 7 ივლისს და 13 ოქტომბერს რეგიონულმა სასამართლომ, როგორც ამ საკითხზე ბოლო ინსტანციამ, გადაწყვიტა, რომ განმცხადებლის საჩივარი 2005 წლის 31 იანვრის გადაწყვეტილების შესახებ, სასამართლო გადასინჯვას არ ექვემდებარებოდა.

C. პატიმრობის პირობები

1. დროებითი მოთავსების ცენტრი

(a) განმცხადებლის ვერსია

43. განმცხადებელი შინაგან საქმეთა ბარნაულის დეპარტამენტის დროებითი მოთავსების ცენტრში (ИВС УВД г. Барнаула) 2001 წლის 3 თებერვლიდან 2 მარტამდე და 2001 წლის 13-დან 23 მარტამდე იმყოფებოდა. სხვა ოთხ დაკავებულთან ერთად, იგი მოთავსებული იყო 6მ² ფართის საკანში. განმცხადებელს იატაკზე ეძინა, რადგან იგი არ უზრუნველყვეს საწოლით, მატრასით ან თეთრეულით. საკანი არ თბებოდა; ჭქონდა ცუდი ვენტილაცია და განათება. საპირფარეშო საცხოვრებელი ფართისგან გამოყოფილი არ იყო. საკვები დღეში ერთხელ მიეწოდებოდათ. განმცხადებელი მთელ დროს საკანში ატარებდა, რადგან ნებას არ რთავდნენ რაიმე საქმიანობით დაკავებულიყო. განმცხადებელს უარს ეუბნებოდნენ, მიეღო მნახველები ან რაიმე სახის კონტაქტი ჭქონდა ოჯახის წევრებთან.

44. განმცხადებელმა მოგვიანებით აღნიშნა, რომ საკანი აუტანლად ცივი და ნესტიანი იყო; მას დილით აწვდიდნენ ჭიქა ჩაის და ერთი პურის ნაჭერს და, დროდადრო, შუადღისას სუფსა და ფაფას; იგი შხაპს ვერ იღებდა და პერსონალური ჰიგიენის არანაირი ნივთი არ ჭქონია.

(b) მთავრობის ვერსია

45. დროებითი მოთავსების ცენტრში განმცხადებელი, მეორე დაკავებულთან ერთად, №15 საკანში იყო განთავსებული, რომლის ფართობიც 8მ² იყო. საპირფარეშო საკნის ძირითადი ნაწილისგან გამოიყოფოდა. განმცხადებელს, ისევე როგორც სხვა დაკავებულებს, ჭქონდა საწოლი და მატრასი. მიუხედავად იმისა, რომ დაკავებულებს ადმინისტრაცია თეთრეულით არ უზრუნველყოფდა, მათ

საკუთარი თეთრეულის გამოყენება შეეძლოთ. განმცხადებელს ცენტრში ჰქონდა პერსონალური ჰიგიენის სხვადასხვა ნივთი, უფლებას აძლევდნენ, კვირაში ერთხელ მიეღო შხაპი. საკანი საკმარისად იყო განათებული, კარგად ნიავედებოდა და თბებოდა. განმცხადებელს დღეში ერთი საათით საკნის გარეთ გასეირნების საშუალება ჰქონდა; მას სათანადო საკვებით უზრუნველყოფდნენ და ახლობლების ან ოჯახის წევრებისაგან საკვები ამანათების მიღების ნებას რთავდნენ. მას საკანში დასაღვლეი წყალი ჰქონდა. განმცხადებელს დროებითი მოთავსების ცენტრში მისი პატიმრობის შესახებ 2004 წლის დეკემბრამდე არანაირი საჩივარი არ დაუფიქსირებია.

2. ბარნაულის წინასწარი პატიმრობის ცენტრი

(a) განმცხადებლის ვერსია

46. განმცხადებელმა ბარნაულის წინასწარი პატიმრობის №22/1 ცენტრში მისი პატიმრობის პირობები თავდაპირველად ასე აღწერა: იგი იმყოფებოდა შენობის სარდაფში მდებარე საკანში. მის საკანში მოთავსებულ პატიმართა რაოდენობა ბევრად აღემატებოდა ამ საკნისთვის გათვალისწინებულ რაოდენობას. საკანს ჰქონდა პატარა ფანჯარა, რომელშიც მინის ნაცვლად ჩასმული იყო მეტალის გისოსები, რაც ხელს უშლიდა ოთახში ბუნებრივი შუქისა და სუფთა ჰაერის შეღწევას. არ ვარგოდა არც შიდა განათება. საპირფარეო არ გამოიყოფოდა საკნის მთავარი ნაწილისაგან. საკანი სავსე იყო ტარაკნებით. განმცხადებელს იატაკზე ეძინა. საკანი, რომელიც არ თბებოდა, უკიდურესად ნესტიანი იყო. აწვდიდნენ უხარისხო საკვებს. ოჯახის წევრებთან შეხვედრების და ჰაერზე გასეირნებისას განმცხადებელს ხელობრივად ადებდნენ.

47. განმცხადებელმა მოგვიანებით შეასწორა თავისი ვერსია და მიუთითა, რომ იგი წინასწარი პატიმრობის ცენტრში 2001 წლის 3-დან 13 მარტამდე და 2001 წლის 24 მარტიდან 2002 წლის 27 ივნისამდე იმყოფებოდა. მისი პატიმრობის ბოლო პერიოდში იგი №122, 4.1 მ² ფართის საკანში მარტო იყო მოთავსებული, წინასწარი პატიმრობის ცენტრის სარდაფში. ამ პერიოდში საკანი, რომელიც არ თბებოდა, უკიდურესად ნესტიანი იყო; იგი არ ნიავედებოდა. საკვების ხარისხი არადამაკმაყოფილებელი იყო. მას არ ჰქონდა თეთრეული. საკნის ფანჯარაში მინის ნაცვლად ჩასმული მეტალის გისოსები ხელს უშლიდა ოთახში ბუნებრივი შუქისა და სუფთა ჰაერის შეღწევას. არ ვარგოდა არც შიდა განათება. საპირფარეო საკნის მთავარი ნაწილისაგან არ გამოიყოფოდა.

(b) მთავრობის ვერსია

48. მთავრობის თანახმად, განმცხადებელი ბარნაულის №22/1 წინასწარი პატიმრობის ცენტრში იმყოფებოდა 2001 წლის 2 მარტიდან 2002 წლის 6 აპრილამდე და 2002 წლის 7-დან 27 ივნისამდე. 2002 წლის აპრილიდან ივნისამდე განმცხადებელი ჩელიაბინსკის წინასწარი პატიმრობის ცენტრში იყო განთავსებული.

49. მთავრობამ ახსნა, რომ შესაბამისი სარეგისტრაციო ჟურნალები განადგურდა შენახვის ვადის ამოწურვის გამო. ამგვარად, მთავრობის მტკიცებით, რომელიც ეყრდნობოდა ბატონი M.-ის წინასწარი პატიმრობის ცენტრის მმართველის განცხადებას, განმცხადებელი 2001 წლის 3-დან 23 მარტამდე პე-

რიოდში №212 საკანში იყო მოთავსებული, რომლის ფართობიც 16.9მ² შეადგენდა; 2001 წლის 24 მარტიდან 25 აპრილამდე იგი იმყოფებოდა საკანში №190, რომელიც 16მ² იყო; 2001 წლის 26 აპრილიდან 2002 წლის 6 აპრილამდე - 4.5მ² ფართის მქონე №122 საკანში; 2002 წლის 7-დან 27 ივნისამდე - 4.3მ² ფართის მქონე №118 საკანში. განმცხადებელი №190 და №212 საკნებს ორ ან სამ სხვა პატიმართან ერთად ინაწილებდა; მისი მოთხოვნის შესაბამისად, №122 და №118 საკნებში იგი განმარტოებით მოათავსეს. ეს უკანასკნელი საკნები სარდაფში მდებარეობდა და 0.36მ² ზომის ფანჯრები ჰქონდა. იმ დროისთვის ძალაში მყოფი კანონმდებლობის შესაბამისად, ფანჯრები დაფარული იყო მეტალის გისოსებით, თუმცა, ეს გისოსები საკანში ბუნებრივი სინათლისა და სუფთა ჰაერის შესვლას ხელს არ უშლიდა.

50. ბატონმა M.-მა დაადასტურა, რომ 2007 წლის 24 ივლისიდან ზემოხსენებულ საკნებში იყო სათანადო განათება, ვენტილაცია და გათბობა. საკნებს ჰქონდა წყალი და საპირფარეშო. მთავრობამ წარმოადგინა ფოტოსურათები, რომლებიც ასახავდა ზემოხსენებული საკნების ინტერიერს.

3. განმცხადებლის საჩივრები ეროვნული ორგანოების წინაშე

51. განმცხადებლის საჩივარზე პასუხად, 2002 წლის 30 იანვარს ალტაის რეგიონის პროკურატურამ აღიარა, რომ ერთ შემთხვევაში განმცხადებლისთვის ხელბორკილის დადება უკანონო იყო.

52. 2004 წლის დეკემბერში განმცხადებელმა რამდენიმე საჯარო ორგანიზაციაში იჩილა თავისი საპატიმრო პირობების შესახებ. 2005 წლის 19 იანვარს პროკურატურამ აღიარა, რომ ბარნაულის წინასწარი პატიმრობის ცენტრში საკნის ფანჯრები მეტალის გისოსებით იყო დაფარული, თუმცა, ყველა სხვა ბრალდება უარყო.

53. 2005 წლის 1 თებერვალს შინაგან საქმეთა რეგიონულმა დეპარტამენტმა აღიარა, რომ განმცხადებლის რამდენიმე საჩივარი (დაკონკრეტებული არ არის რომელი) დროებითი მოთავსების ცენტრში მის მოთავსებასთან დაკავშირებით, „დამტკიცდა“. 2005 წლის 14 ივლისს ქალაქის მთავარმა (Центральный) პროკურატურამ განმცხადებლის განახლებული საჩივარი განსახილველად შინაგან საქმეთა რეგიონულ დეპარტამენტში გადააგზავნა.

54. განმცხადებელმა სამართალწარმოება დაიწყო ქალაქის მთავარი (Центральный) პროკურატურის წინააღმდეგ, *inter alia*, მისი საჩივრის სავარაუდოდ განუხილველობის გამო და მოითხოვა მისი პატიმრობის პირობების კანონთან შესაბამისობაში მოყვანა. 2006 წლის 16 იანვარს ბარნაულის მთავარმა (Центральный) საქალაქო სასამართლომ, მას შემდეგ, რაც სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 125-ე მუხლის საფუძველზე იმსჯელა აღნიშნულ საკითხზე (იხ. ქვემოთ პუნქტი 59), მისი მოთხოვნა არ დააკმაყოფილა. 2006 წლის 16 მარტს ალტაის რეგიონულმა სასამართლომ აღნიშნული გადაწყვეტილება გააუქმა და საკითხი განსახილველად საქალაქო სასამართლოში დააბრუნა. სასამართლომ დაადგინა, რომ პირველი ინსტანციის სასამართლოს უნდა განეხილა, რატომ იმყოფებოდა განმცხადებელი დროებითი მოთავსების ცენტრში ერთი თვის განმავლობაში. 2006 წლის 29 მარტს საქალაქო სასამართლომ დაადგინა, რომ პროკურორმა ვერ შეძლო განეხილა განმცხადებლის საჩივარი დროებითი მოთავსების ცენტრში მისი გრძელვადიანი დაკავების შესახებ.

55. ამავედროულად, 2006 წლის 27 თებერვალს რეგიონულმა პროკურატურამ განმცხადებელს ამცნო, რომ დროებითი მოთავსების ცენტრის საკნებში იდგა რკინის საწოლები, მასში იყო საპირფარეშო და, როგორც წესი, იმყოფებოდა 4-5 ადამიანი; დაკავებულებს ადმინისტრაცია თეთრეულით არ უზრუნველყოფდა. გაურკვეველია, ზემოხსენებულ პასუხში მოიაზრებოდა 2006 წელი, თუ ის პერიოდიც, რომელზეც განმცხადებელი ჩიოდა.

56. როგორც ირკვევა, საქალაქო პროკურატურამ განიხილა განმცხადებლის საჩივარი მისი პატიმრობის პირობების შესახებ და 2006 წლის 5 სექტემბერს უარი განაცხადა სისხლის სამართლის საქმის აღძვრაზე საჯარო მოხელის მიერ უფლებამოსილების გადამეტების ფაქტზე, სისხლის სამართლის კოდექსის 285-ე და 286-ე მუხლებით.

II. შესაბამისი ეროვნული კანონმდებლობა და პრაქტიკა

A. რუსეთის საბჭოთა ფედერაციული სოციალისტური რესპუბლიკის (RSFSR) სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი

57. განსახილველი დროისთვის ძალაში მყოფი RSFSR-ის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 47-ე მუხლის 1-ლი პუნქტის თანახმად, ადვოკატს სამართალწარმოების პროცესში ჩართვა შეეძლო ბრალის წაყენების/ჩამოთვლის მომენტიდან, ხოლო დაკავებული ან დაპატიმრებული ეჭვმიტანილის შემთხვევაში - მისთვის დაკავების ოქმის ან დაპატიმრების ბრძანების გაცნობის ნებართვის გაცემის მომენტიდან. თუ კერძო ადვოკატი 24 საათის განმავლობაში არ გამოჩნდება, საქმეზე პასუხისმგებელი თანამდებობის პირი უფლებამოსილია დაკავებულს ურჩიოს სხვა ადვოკატის დაქირავება, ან დაუნიშნოს სახაზინო ადვოკატი (47-ე მუხლის მე-2 პუნქტი). სისხლის სამართლის საქმეზე ადვოკატად მუშაობისთვის იურისტი უნდა ფლობდეს იურიდიული ფირმის მიერ გაცემულ შესაბამის ნებართვას (მე-4 პუნქტი). დაუშვებელია ერთი ადვოკატი წარმოადგენდეს საპირისპირო ინტერესების მქონე ორ ადამიანს (მე-5 პუნქტი). 2000 წლის 27 ივნისის საკონსტიტუციო სასამართლომ არაკონსტიტუციურად ცნო 47-ე მუხლის 1-ლ პუნქტში იურიდიული დახმარებით სარგებლობაზე დაწესებული ხანდაზმულობის ვადა. 2001 წლის 25 ოქტომბერს საკონსტიტუციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ 47-ე მუხლის მე-4 პუნქტი არ ითხოვდა რაიმე სპეციალურ ნებართვას ადვოკატთან შესახვედრად. თუმცა, იმავე გადაწყვეტილებაში საკონსტიტუციო სასამართლომ ძალადაკარგულად ცნო 1995 წლის პატიმრობის შესახებ აქტის ერთი დებულება. ეს დებულება იმგვარად გამოიყენებოდა, რომ შესაბამისი ორგანოები სისხლის სამართლის საქმის წარმმართველი ორგანოსაგან სპეციალური შვებულების აღებას სთხოვდნენ ადვოკატებს, რომელთაც კლიენტებთან შეხვედრა სურდათ.

58. RSFSR-ის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 96-ე მუხლის თანახმად, სისხლის სამართლის საქმის წარმმართველ ორგანოს ან შესაბამის მოხელეს ევალებოდა, დაუყოვნებლივ ეცნობებინა დაკავებული ან დაპატიმრებული ეჭვმიტანილის ადგილსამყოფელის შესახებ მისი ახლო ნათესავისა ან უფლებადამცველი პირისათვის.

B. 2001 წლის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი

59. კოდექსის 123-ე და 125-ე მუხლები ეხება მოკვლევის ორგანოს, გამოძიების ან პროკურორის ნებისმიერი ქმედების/უმოქმედობის სასამართლო გადასინჯვას, როცა ეს ქმედება/უმოქმედობა გავლენას ახდენს მოსარჩელის უფლებებზე ან ხელს უშლის მის სასამართლოსადმი ხელმისაწვდომობას. მოსამართლე ან (i) ძალადაკარგულად აცხადებს გასაჩივრებულ ქმედება/უმოქმედობას, როგორც უკანონოს ან დაუსაბუთებელი და მოპასუხე სახელმწიფოს თხოვს, აღადგინოს დარღვეული უფლება, ან (ii) საჩივარს არ აკმაყოფილებს.

60. 2001 წლის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 413-ე მუხლის თანახმად, სისხლის სამართალწარმოება შეიძლება განახლდეს, თუ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო დარღვევულად ცნობს კონვენციას.

III. შესაბამისი საერთაშორისო აქტები

61. ევროპული ციხის წესების შესახებ ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის ნევრ სახელმწიფოებისათვის მიცემული რეკომენდაცია Rec(2006)2 (რომელიც მინისტრთა კომიტეტმა 2006 წლის 11 იანვარს მინისტრთა მოადგილეების 952-ე შეხვედრაზე მიიღო) გულისხმობს, რომ პატიმრები უფლებამოსილნი უნდა იყვნენ, დაუყოვნებლივ შეატყობინონ ოჯახის წევრებს მათი პატიმრობის შესახებ (ნესი 24.8). პატიმრის ციხეში შეყვანისთანავე, შესაბამისმა ორგანოებმა ამის შესახებ დაუყოვნებლივ უნდა აცნობონ პატიმრის მეუღლეს ან პარტნიორს, ან, თუ პატიმარი დაუოჯახებელია, მის უახლოეს ნათესავს და მის მიერ მანამდე დასახელებულ სხვა პირს. ამ ნესის გამონაკლისია ის შემთხვევა, როცა პატიმარი თვითონ ითხოვს, რომ შესაბამისმა ორგანოებმა მისი ციხეში შეყვანის შესახებ არავის შეატყობინონ (ნესი 24.9).

62. პატიმრებთან მოპყრობის შესახებ სტანდარტული მინიმალური წესები, რომელიც 1955 წელს მიიღო გაერთიანებული ერების პირველმა კონგრესმა დანაშაულის აღკვეთის და დამნაშავეების მოპყრობის შესახებ და დაამტკიცა ეკონომიკურმა და სოციალურმა საბჭომ 1957 წლის 31 ივლისის 663 C (XXIV) და 1977 წლის 13 მაისის 2076 (LXII) რეზოლუციებით, 44-ე ნესის მე-3 პუნქტში ამბობს: ყველა პატიმარს აქვს უფლება მისი პატიმრობის ან სხვა დაწესებულებაში გადაყვანის შესახებ ერთხელ შეატყობინოს ოჯახის წევრებს.

სამართალი

I. კონვენციის მე-3 მუხლის სავარაუდო დარღვევის შესახებ

63. განმცხადებელმა იჩივლა, რომ დროებითი მოთავსების ცენტრსა და ბარნ-აულის წინასწარი პატიმრობის ცენტრში მისი პატიმრობის პირობები კონვენციის მე-3 მუხლს ეწინააღმდეგებოდა. კონვენციის მე-3 მუხლის თანახმად:

„არავინ შეიძლება დაექვემდებაროს წამებას, არაადამიანურ ან ღირსების შე-
მლახველ მოპყრობას ან დასჯას“.

A. დასაშვებობა

1. მხარეთა არგუმენტები

(a) მთავრობა

64. მთავრობამ განაცხადა, რომ დროებითი მოთავსების ცენტრთან დაკავშირებით საჩივარი *ratione temporis* დარღვევით იყო შეტანილი. ის ფაქტი, რომ ეს საკითხი განმცხადებელმა 2004 წელს ეროვნული ორგანოების წინაშე უკვე დას-
ვა, 6-თვიანი ვადის ათვლაზე გავლენას არ ახდენდა, პირიქით, იგი მიანიშნებდა, რომ განმცხადებელს ევროპის სასამართლოს წინაშე ამ საკითხის დასამადე დაცვის შიდასამართლებრივი საშუალებები არ ამოუწურავს. მას დაცვის შიდა-
სამართლებრივი საშუალებები არც წინასწარი პატიმრობის ცენტრთან მიმართე-
ბაში ამოუწურავს. მთავრობამ აღნიშნა, რომ იმ დროისათვის განმცხადებელს ეცნობა სხვადასხვა შიდასამართლებრივი საშუალების შესახებ.

65. მთავრობა ამტკიცებდა, რომ განმცხადებლისთვის ხელმისაწვდომი დაც-
ვის საშუალებები ეფექტიანი იყო, რომელიც დადასტურდა განმცხადებლის მიერ 2004 წლის საჩივრის საფუძველზე ჩატარებული მოკვლევებით (იხ. ზე-
მოთ პუნქტები 52-56). განმცხადებლის ყველა საჩივარი დარეგისტრირდა და
მათ საფუძველზე ძიება დაიწყო, შიდა კანონმდებლობის შესაბამისად. განმცხა-
დებელს წინასწარი პატიმრობის ცენტრთან დაკავშირებით, მისი იქ ყოფნის პე-
რიოდში, საჩივარი არ წარმოუდგენია. მან ამ საკითხზე საჩივარი მხოლოდ 2004
წელს დააფიქსირა. აღნიშნული საჩივარი შესაბამისმა ორგანოებმა შეისწავლეს
და უკუაგდეს, როგორც დაუსაბუთებელი. განმცხადებელმა გადაწყვიტა სა-
სამართლოებში გაესაჩივრებინა პროკურორის უმოქმედობა მის საჩივართან მი-
მართებაში. მან სასამართლოს მიმართა, მოკვლევა განმეორებით ჩატარდა და
განმცხადებლის საჩივარი კვლავ არ დაკმაყოფილდა დაუსაბუთებლობის გამო.
გასაჩივრებული პატიმრობის პერიოდის შემდგომ, განმცხადებელს სამოქალაქო
სამართალწარმოება უნდა დაეწყო ფედერალური სასჯელალსრულების სამსახუ-
რის და ფინანსთა სამინისტროს წინააღმდეგ და ჯანმრთელობისთვის მიყენებუ-
ლი ნებისმიერი ზიანისა და არამატერიალური ზიანისთვის კომპენსაცია უნდა
მოეთხოვა. განმცხადებელს სამოქალაქო სამართალწარმოება რომ დაეწყო, იგი

ყველა საჭირო მტკიცებულების მოგროვებას შეძლებდა მისი ბრალდებების „გონივრულ ეჭვს მიღმა“ დასამტკიცებლად.

(ბ) განმცხადებელი

66. განმცხადებელი თვლიდა, რომ ექვსთვიანი ვადა დაიცვა. მან დროებითი მოთავსების ცენტრში პატიმრობის პირობების შესახებ საჩივარი სასამართლო განხილვის დროს დააყენა, რომელიც 2002 წლის 22 მაისს სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებით დასრულდა, ეს კი ექვსთვიან პერიოდში ხვდება. განმცხადებელი ამტკიცებდა, რომ მთავრობის შემოთავაზებული დაცვის საშალებები არაეფექტიანი იყო და მათი ამოწურვა შედეგს ვერ მოუტანდა.

2. სასამართლოს შეფასება

67. სასამართლომ შეისწავლა მხარეთა არგუმენტები და მის ხელთ არსებული მასალები და მიიჩნია, რომ განმცხადებლის უკმაყოფილება პატიმრობის 5 პერიოდს უკავშირდება:

- 2001 წლის 3 თებერვლიდან 2001 წლის 2 მარტამდე დროებითი მოთავსების ცენტრში;
- 2001 წლის 2 ან 3 მარტიდან 12 მარტამდე წინასწარი პატიმრობის ცენტრში;
- 2001 წლის 13-დან 23 მარტამდე დროებითი მოთავსების ცენტრში;
- 2001 წლის 24 მარტიდან 2002 წლის 6 აპრილამდე წინასწარი პატიმრობის ცენტრში; და
- 2002 წლის 7-დან 27 ივნისამდე წინასწარი პატიმრობის ცენტრში.

68. დასაწყისში სასამართლო ითვალისწინებს, რომ განმცხადებლის წარმომადგენელმა პირველი კორესპონდენცია, რომელსაც თან ახლდა 2002 წლის 25 ივნისით დათარიღებული განაცხადის ფორმა, სასამართლოს მხოლოდ 2002 წლის 6 ნოემბერს გადაუგზავნა. განმცხადებელს ამასთან დაკავშირებით არანაირი არგუმენტაცია არ წარმოუდგენია და დაგვიანების მიზეზები არ აუხსნია. შესაბამისად, სასამართლო წინამდებარე განაცხადის შეტანის თარიღად 2002 წლის 6 ნოემბერს თვლის. ამ განაცხადშივე მოიაზრება საჩივრები ორ საპატიმრო დაწესებულებაში ყოფნის პირობებთან დაკავშირებით და ამ საკითხზე სათანადო სამართლებრივ საშუალებათა არარსებობის შესახებ.

69. სასამართლო ხაზს უსვამს, რომ კონვენციის 35-ე მუხლის 1-ლი მუხლის თანახმად, ექვსთვიანი წესის მიზანია, ხელი შეუწყოს სამართლებრივ სიზუსტეს და უზრუნველყოს, რომ კონვენციის საფუძველზე წამოწეული საკითხების განხილვა გონივრულ ვადაში მოხდეს. ამას გარდა, იგი იცავს ხელისუფლების ორგანოებს და შესაბამის პირებს დიდი დროის განმავლობაში გაურკვეველობაში ყოფნისაგან. ამ წესის თანახმად, პოტენციურ განმცხადებელს დრო აქვს საიმისოდ, რომ გადაწყვიტოს, შეიტანოს თუ არა სასამართლოში განაცხადი და თუ შეტანას აპირებს, განსაზღვროს, რომელი საჩივრებისა და არგუმენტების წამოწევას აპირებს (იხ. მაგალითად, *Worm v. Austria*, 29 აგვისტო, 1997, §§ 32 და 33, *Reports of Judgments and Decisions* 1997 V). აღნიშნული წესი უზრუნველყოფს, რომ საქმის ფაქტობრივი გარემოებები დადგინდეს მანამ, სანამ ამის შესაძლებლობა არ გაქრება, ასევე მოხდეს განსახილველი საკითხის სამართლიანი შესწავლა, სანამ ეს შესაძლებელია (იხ. *Kelly v. the United Kingdom*, № 10626/83,

1985 წლის 7 მაისის კომისიის გადაწყვეტილება, *Decisions and Reports (DR) 42*, გვ. 205, და *Baybora and Others v. Cyprus (dec.)*, № 77116/01, 22 ოქტომბერი, 2002).

70. წესისამებრ, ექსტრემიზმი ვადის ათვლა იწყება დაცვის შიდასამართლებრივი საშუალებების ამოწურვისას ბოლო გადაწყვეტილების გამოტანიდან. როცა დასაწყისშივე ნათელია, რომ განმცხადებელს ხელი არ მიუწვდება ეფექტიან საშუალებებზე, ექსტრემიზმი ვადის ათვლა იწყება იმ ქმედების ან ღონისძიების თარიღიდან, რომელსაც განმცხადებელი ასაჩივრებს. თუმცა, კონვენციის 35-ე მუხლის 1-ლი მუხლი იმგვარად არ უნდა განიმარტოს, რომ იგი განმცხადებელს სასამართლოში განაცხადის შეტანას ავალდებულებს, სანამ ადგილობრივ დონეზე განსახილველ საკითხთან დაკავშირებით მისი პოზიცია საბოლოოდ გადაწყდება. შესაბამისად, როცა განმცხადებელი ქვეყანაში არსებული სამართლებრივი საშუალებით სარგებლობს და მოგვიანებით იგებს იმ გარემოებათა შესახებ, რის გამოც ეს საშუალება არაეფექტიანია, 35-ე მუხლის 1-ლი პუნქტის მიზნებიდან გამომდინარე, სწორი იქნება ექსტრემიზმი ვადის ათვლა დაიწყოს იმ თარიღიდან, როცა განმცხადებელმა პირველად შეიტყო ან უნდა შეეტყო ზემოაღნიშნულ გარემოებათა შესახებ (იხ., სხვა გადაწყვეტილებებთან ერთად, *Zenin v. Russia (dec.)*, № 15413/03, 24 სექტემბერი, 2009).

71. კონვენციის მე-13 მუხლის მოთხოვნებსა და დაცვის საშუალებათა ამოწურვის წესს შორის ისეთივე ურთიერთკავშირია, როგორიც დაცვის საშუალებათა ამოწურვის წესსა და 35-ე მუხლის 1-ლი პუნქტით დადგენილ ექსტრემიზმ მოთხოვნას შორის. პირველის მიზანია, საშუალება მისცეს ხელშემკვრელ სახელმწიფოებს, თავიდან აიცილონ ან გამოასწორონ მათ მიერ დაშვებული სავარაუდო დარღვევები, სანამ მათ წინააღმდეგ ბრალდებები ევროპის სასამართლოში გაიგზავნება (იხ., სხვა გადაწყვეტილებებთან ერთად, *Selmouni v. France [GC]*, №25803/94, § 74, ECHR 1999-V). 35-ე მუხლის 1-ლი პუნქტით დადგენილი წესი ეფუძნება მე-13 მუხლში გამოკვეთილ ვარაუდს, რომ არსებობს ეფექტიანი შიდასამართლებრივი საშუალება ადამიანის კონვენციური უფლებების სავარაუდო დარღვევათა მიმართ (იხ. *Kudła v. Poland [GC]*, № 30210/96, § 152, ECHR 2000 XI). კონვენციის 35-ე მუხლი ითხოვს დაცვის მხოლოდ იმ საშუალებათა ამოწურვას, რომლებიც უკავშირდება სავარაუდო დარღვევას და არის როგორც ხელმისაწვდომი, ასევე საკმარისი. დაცვის ამგვარ საშუალებათა არსებობა საკმარისი სიზუსტით უნდა მტკიცდებოდეს როგორც თეორიაში, ასევე პრაქტიკაში. თუ ეს ასე არ ხდება, მაშინ სახეზეა ხელმისაწვდომობისა და ეფექტიანობის მოთხოვნების ნაკლებობა (იხ. *Scordino v. Italy (# 1) [GC]*, № 36813/97, § 142, ECHR 2006-...).

72. ზემოხსენებულის ფონზე, სასამართლო იმსჯელებს, აკმაყოფილებდა თუ არა კონვენციის 35-ე მუხლის 1-ლი პუნქტით განსაზღვრულ დასაშვებობის კრიტერიუმებს განმცხადებლის საჩივრები ორივე საპატიმრო დაწესებულებასთან დაკავშირებით.

(a) დროებითი მოთავსების ცენტრი

73. სასამართლო არ თვლის, რომ განმცხადებლის დროებითი მოთავსების და წინასწარი პატიმრობის ცენტრებში ყოფნა 2001 წლის 3 თებერვლიდან 2002 წლის 27 ივნისამდე „განგრძობადი მდგომარეობა“ იყო და გლობალურ შეფასებას საჭიროებს (იხ. *Maltabar and Maltabar v. Russia*, № 6954/02, § 83, 29 იანვარი, 2009). ამგვარად, სასამართლო ხაზს უსვამს, რომ განმცხადებლის პატიმრობა

დროებითი მოთავსების ცენტრში 2001 წლის 23 მარტს დასრულდა. ევროპის სასამართლოში განაცხადის შეტანისთვის (2002 წლის 6 ნოემბერი) აღნიშნული თარიღიდან 6 თვეზე მეტი დრო იყო გასული.

74. რაც შეეხება განმცხადებლის არგუმენტს, რომ ექვსთვიანი ვადის ათვლისათვის „საბოლოო გადაწყვეტილებად“ უნდა მიჩნეულიყო სააპელაციო გადაწყვეტილება, გამოტანილი 2002 წლის 22 მაისს მის მიმართ წარმოებულ სისხლის სამართლის საქმეზე, რადგან მისი პატიმრობის პირობებთან დაკავშირებით მან საკითხი არსებით განხილვაზე დასვა, სასამართლო ხაზს უსვამს, რომ საქმის სასამართლო განხილვაზე განმცხადებლის საჩივრები ძირითადად შეეხებოდა არასათანადო მოპყრობას მის მიმართ აღიარებითი ჩვენების გამოცხადების მიზნით და დროებითი მოთავსების ცენტრში მისი პატიმრობის სავარაუდოდ უკანონო ხანგრძლივობას. ნებისმიერ შემთხვევაში, საქმის განმხილველ სასამართლოს, რომლის უპირველესი ამოცანა იყო განმცხადებლის წინააღმდეგ სისხლისსამართლებრივ ბრალდებათა განსაზღვრა, არ ჰქონდა უფლებამოსილება, არსებითად ემსჯელა განმცხადებლის საჩივრებზე პატიმრობისას მის მატერიალურ პირობებთან დაკავშირებით, განსაკუთრებით კი, საკნის გადატვირთულობის პრობლემაზე და აღედგინა განმცხადებლის უფლებები ამ მიმართულებით. ამასთან დაკავშირებით სასამართლო ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ როცა განმცხადებელი მიმართავს დაცვის ისეთ საშუალებას, რომელიც, სასამართლოს შეფასებით, შეუსაბამოა, ამ საშუალების გამოყენებისთვის დაკარგული დრო არ აფერხებს ექვსთვიანი ვადის დინებას. ამას კი შედეგად შეიძლება მოჰყვეს განაცხადის დაუშვებლად ცნობა, ვადის დარღვევით წარდგენის გამო (იხ. *Rezgui v. France* (dec.), № 49859/99, ECHR 2000 XI, და *the Zenin decision*, ციტირებულია ზემოთ). ამგვარად, სასამართლო განმცხადებლის არგუმენტებს არ უარყოფს.

75. „საბოლოო გადაწყვეტილებებად“ არ ჩაითვალა არც ეროვნული ორგანოების მიერ განმცხადებლის საჩივრებზე 2004 წლის დეკემბრიდან, ანუ, წინამდებარე განაცხადის სასამართლოში შეტანის შემდეგ, გაცემული პასუხები. იმ დროისთვის აღნიშნული ეროვნული ორგანოებიდან (შინაგან საქმეთა რეგიონული დეპარტამენტი, რეგიონული პროკურატურა ან სასამართლო, სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მიხედვით) არც ერთი ითვლებოდა დაცვის საშუალებად, რომელსაც შეეძლო 2001 წელს პატიმრობის პირობებთან დაკავშირებულ საჩივარზე ადეკვატური რეაგირების მოხდენა (იხ. ზემოთ პუნქტები 53-56; ასევე იხ., სხვა გადაწყვეტილებებთან ერთად, *Aleksandr Makarov v. Russia*, № 15217/07, § 76 et seq., 12 მარტი, 2009). ფაქტობრივად, 2002 წლის ნოემბერში განაცხადის სასამართლოში შეტანისას თვითონ განმცხადებელიც არ თვლიდა, რომ რომელიმე ასეთი საჩივარი მის მდგომარეობას გამოასწორებდა.

76. სასამართლო თვლის, რომ თარიღი, რომლიდანაც დაიწყო ექვსთვიანი ვადის ათვლა, იყო 2001 წლის 23 მარტი, ხოლო სასამართლოში განაცხადი შევიდა 2002 წლის 6 ნოემბერს. ამგვარად, განმცხადებელმა დაარღვია ექვსთვიანი წესი, დროებითი მოთავსების ცენტრში მისი ყოფნის პირობებთან დაკავშირებით საჩივრის წარდგენისას.

(ბ) ბარნაულის წინასწარი პატიმრობის ცენტრი

77. სასამართლო ხაზს უსვამს, რომ განმცხადებელი ბარნაულის წინასწარი პატიმრობის ცენტრში სამჯერ იმყოფებოდა: 2001 წლის 2-3 მარტიდან 12 მარტა-

მდე; 2001 წლის 24 მარტიდან 2002 წლის 6 აპრილამდე და 2002 წლის 7-დან 27 ივნისამდე. სასამართლო არ თვლის, რომ აღნიშნული პერიოდები „განგრძობად მდგომარეობას“ წარმოადგენდა. ამგვარად, პირველ ორ პერიოდთან დაკავშირებით სასამართლოში შეტანილ საჩივარში ექვსთვიანი ვადა დაირღვა. ზემოთ აღნიშნულ მიზეზთა გამო, სასამართლო ადგენს, რომ განმცხადებლის შემდგომმა მცდელობებმა, ეროვნული ორგანოების ყურამდე მიეტანა მისი პატიმრობის პირობები, არ შეაფერხა ექვსთვიანი ვადის დინება (იხ. ზემოთ პუნქტები 51 და 8). მაშასადამე, განაცხადის ეს ნაწილი კონვენციის 35-ე მუხლის 1-ლი პუნქტის თანახმად, განხილული არ იქნება.

78. რაც შეეხება პატიმრობის მესამე პერიოდს 2002 წლის 7-დან 27 ივნისამდე, ექვსთვიანი ვადის პრობლემა აქ არ წარმოიშვება. თუმცა, მთავრობამ განაცხადა, რომ პატიმრობის ამ პერიოდის შემდეგ, განმცხადებელს სამოქალაქო სამართალწარმოება უნდა დაეწყო სახელმწიფოს წინააღმდეგ და ნებისმიერი ჯანმრთელობის ან არამატერიალური ზიანის სანაცვლოდ კომპენსაცია უნდა მოეთხოვა. მთავრობამ ვერ შეძლო ამ სცენარის ნათლად ჩვენება და მის მტკიცებასთან დაკავშირებით დამატებითი დეტალების წარმოდგენა. ამგვარად, მთავრობის საწინააღმდეგო არგუმენტი არ განიხილება. მეტიც, სასამართლო თვლის, რომ ზიანის ანაზღაურების რაიმე ფორმით მოთხოვნას წარმატების შანსი ჰქონდა, განსაკუთრებით, 2002 წლის ივნისში განმცხადებლის პატიმრობასთან დაკავშირებით, რა დროსაც არ იდგა საკნის გადატვირთულობის პრობლემა, არამედ აქცენტი კეთდებოდა სხვა მატერიალურ პირობებზე, როგორიცაა ფანჯრებზე დამაგრებული მეტალის გისოსების გამო საკანში სუფთა ჰაერისა და ბუნებრივი სინათლის ნაკლებობა. აღსანიშნავია, რომ საკნის ფანჯრებზე ამგვარი გისოსების არსებობა, იმ დროისათვის, კანონიერი იყო (იხ., მსგავს კონტექსტში, *Aleksandr Makarov*, ციტირებულია ზემოთ, §§ 76-81 და §§ 86-89). ზემოხსენებულის ფონზე, უნდა ჩაითვალოს, რომ განმცხადებელმა დაცვის შიდასამართლებრივი საშუალებები ამოწურა.

79. სასამართლო, მხარეთა არგუმენტების გათვალისწინებით, თვლის, რომ განმცხადებლის საჩივარი 2002 წლის 7-დან 27 ივნისამდე მისი პატიმრობის პირობებთან დაკავშირებით, არ არის აშკარად დაუსაბუთებელი კონვენციის 35-ე მუხლის მე-3 პუნქტის მნიშვნელობით. განაცხადი არ შეიძლება დაუშვებლად გამოცხადდეს არც რაიმე სხვა საფუძვლით.

B. საქმის არსებითი მხარეები

80. სასამართლო ითვალისწინებს, რომ მხარეები არსებითად შეთანხმდნენ შემდეგზე: (i) 2002 წლის ივნისში 20 დღის განმავლობაში განმცხადებელი მართოდმარტო იმყოფებოდა 402-ზე ოდნავ დიდი ზომის საკანში; და (ii) ამ საკნის 0.36მ² ზომის ფანჯარა დაფარული იყო მეტალის გისოსებით (იხ. ზემოთ პუნქტები 46-49). სხვა გარემოებებზე მხარეები დავობენ.

81. სასამართლოს ბევრჯერ დაუდგენია კონვენციის მე-3 მუხლის დარღვევა დაკავებულისთვის პერსონალურად განკუთვნილი ადგილის მცირე ზომის გამო (იხ. *Peers v. Greece*, № 28524/95, §§ 69 et seq., ECHR 2001-III; *Khudoyorov v. Russia*, № 6847/02, §§ 104 et seq., ECHR 2005-X; *Labzov v. Russia*, № 62208/00, §§ 44 et seq., 16 ივნისი, 2005; *Novoselov v. Russia*, №66460/01, §§ 41 et seq., 2 ივნისი, 2005; *Mayzit v. Russia*, № 63378/00, §§ 39 et seq., 20 იანვარი, 2005; და *Kalashnikov v.*

Russia, № 47095/99, § 97 et seq., ECHR 2002-VI). თუმცა, აღსანიშნავია, რომ განაცხადის დასაშვებად მიღებულ ნაწილში განმცხადებელი დავობს არა საკნის ზომაზე, არამედ საკანში ბუნებრივი განათებისა და სუფთა ჰაერის სიმწირეზე. სასამართლო აღიარებს, რომ განმცხადებელს გარკვეული დისკომფორტი უნდა ეგრძნო საკნის ფანჯრის მცირე ზომისა და მასზე დამაგრებული გისოსების გამო. ამავდროულად, სასამართლო ვერ ადგენს, რამდენად დაზარალდა იგი ბუნებრივი განათების სიმცირით. არ არსებობს იმის მტკიცებულება, რომ საკანში იყო ცუდი შიდა განათება ან არასაკმარისი ვენტილაცია. ამას გარდა, აღნიშნულია, რომ ამ პერიოდის განმავლობაში განმცხადებელი იღებდა მონაწილეობას საკნის გარეთ ყოველდღიურ აქტივობებში სხვა დაკავებულებთან ერთად და გარესამყაროსთანაც ჰქონდა ურთიერთობა, მისი ადვოკატისა და ოჯახის წევრების ჩათვლით. დაბოლოს, სასამართლო, არსებულ მასალებზე დაყრდნობით, არ თვლის, რომ განმცხადებლის მიერ მითითებული სხვა მატერიალური პირობები ღირსების შემლახველ და არაადამიანურ მოპყრობას უტოლდებოდა.

82. ამგვარად, მის ხელი არსებული მასალებიდან გამომდინარე, სასამართლო ასკვნის, რომ კონვენციის მე-3 მუხლი არ დარღვეულა 2002 წლის 7-27 ივნისს განმცხადებლის საპატიმრო პირობებთან მიმართებაში.

II. კონვენციის მე-13 მუხლის საპარაუდო დარღვევა **კონვენციის მე-3 მუხლთან ერთობლივად**

83. განმცხადებელი ასევე ჩიოდა, რომ არ გააჩნდა დაცვის ეფექტიანი საშუალება დროებითი მოთავსებისა და ბარნაულის წინასწარი პატიმრობის ცენტრებში მისი პატიმრობის ზემოხსენებული პირობების გასასაჩივრებლად. სასამართლო ამ საკითხს კონვენციის მე-13 მუხლის ქრილში შეისწავლის, რომლის თანახმად:

„ყველას, ვისაც დაერღვა ამ კონვენციით გათვალისწინებული უფლებები და თავისუფლებები, უნდა ჰქონდეს სამართლებრივი დაცვის ეფექტიანი საშუალება ეროვნული ხელისუფლებისაგან, თუნდაც ეს დარღვევა ჩაიდინოს პირმა, რომელიც სამსახურებრივ უფლებამოსილებას ახორციელებდა.“

84. მხარეთა არგუმენტები ნაჩვენებია ზემოთ, პუნქტებში 64-66.

A. დასაშვებობა

85. სასამართლო აღნიშნავს: კონვენციის მე-13 მუხლი უზრუნველყოფს, რომ ეროვნულ დონეზე ხელმისაწვდომი იყოს დაცვის საშუალება კონვენციით გათვალისწინებული უფლებებისა და თავისუფლებების დასაცავად, რა ფორმითაც შესაძლებელია მათი დაცვა ეროვნული სამართლებრივი წესრიგით. ამგვარად, მე-13 მუხლის არსი ისაა, რომ იგი ითხოვს დაცვის შიდასამართლებრივი საშუალების უზრუნველყოფას, რომელიც განიხილავს კონვენციის თანახმად „სადავო საჩივრის“ არსებით მხარეს და მასზე შესაბამის რეაგირებას მოახდენს (იხ., სხვა მრავალ გადანყევტილებასთან ერთად, Kudla, ციტირებულია ზემოთ, § 157). მე-13 მუხლით დადგენილი ვალდებულების ფარგლებში განსხვავდება, კონვენციის თანახმად განმცხადებლის საჩივრის ბუნებიდან გამომდინარე. თუმცა, მე-13 მუხლით მოთხოვნილი დაცვის საშუალება ეფექტიანი უნდა იყოს როგორც პრა-

ქტიკაში, ასევე კანონმდებლობით.

86. სასამართლო ითვალისწინებს, რომ განმცხადებლის საჩივრები 2001 წლის 3 თებერვლიდან 2002 წლის 7 ივნისამდე მისი პატიმრობის პირობებთან დაკავშირებით დაუშვებლად გამოცხადდა. ამგვარად, განაცხადის ამ ნაწილთან დაკავშირებით განმცხადებლის მოთხოვნა „საკამათოდ“ ვერ ჩაითვლება (იხ., სხვა გადაწყვეტილებებთან ერთად, R.K. and A.K. v. the United Kingdom, № 38000/05, § 44, 30 სექტემბერი, 2008).

87. თუმცა, რაც შეეხება დაცვის ეფექტიანი შიდასამართლებრივი საშუალების არარსებობას 2002 წლის 7-27 ივნისს განმცხადებლის პატიმრობის პირობებთან დაკავშირებით, სასამართლო ასკვნის, რომ განაცხადის ეს ნაწილი არ არის ამკარად დაუსაბუთებელი კონვენციის 35-ე მუხლის მე-3 პუნქტის მნიშვნელობით. განაცხადი არ შეიძლება დაუშვებლად გამოცხადდეს რაიმე სხვა საფუძველზე.

ბ. საქმის არსებითი მხარეები

88. სასამართლო ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ პატიმრობის გასაჩივრებელი პერიოდის გასვლის შემდეგ, განმცხადებელმა მისწერა რეგიონალურ პროკურატურას წინასწარი პატიმრობის ცენტრში მისი პატიმრობის პირობების შესახებ. 2005 წლის იანვარში პროკურატურამ ეს საკითხი შეისწავლა და აღიარა, რომ წინასწარი პატიმრობის ცენტრში საკნის ფანჯრები მეტალის გისოსებით იყო დაფარული, სხვა ბრალდებები კი უარყო, როგორც ცრუ ბრალდებები. სასამართლოს აზრით, განმცხადებლისთვის მცირეოდენი პოზიტიური შედეგის მიუხედავად, არაადამიანური და ღირსების შემლახველი მოპყრობის შესახებ საჩივართან მიმართებაში დაცვის შიდასამართლებრივი საშუალების ეფექტიანობის შესაფასებლად განმსაზღვრელი საკითხია, შეეძლო თუ არა განმცხადებელს ამ საჩივრით პროკურორისთვის მიემართა, რათა მომხდარიყო პირდაპირი და დროული რეაგირება. ამ დროს მთავარი არ არის კონვენციის მე-3 მუხლით გარანტირებულ უფლებათა მხოლოდ არაპირდაპირი დაცვა. დაცვის საშუალება შეიძლება იყოს ან პრევენციული ხასიათის, ან გულისხმობდეს კომპენსაციას (იხ., სხვა გადაწყვეტილებებთან ერთად, Koval v. Ukraine, № 65550/01, § 94, 19 ოქტომბერი, 2006). სასამართლო აღნიშნავს, რომ მთავრობას არ უჩვენებია, პატიმრობის გასაჩივრებულ პირობებთან მიმართებაში, რამდენად დადგა ზემოხსენებული პრევენციული ან კომპენსაციური ეფექტი ან ორივე ერთად პროკურორის რაიმე ქმედებით (იხ., მსგავსი მოტივაცია, საქმეში Ostrovar v. Moldova (dec.), № 35207/03, 22 მარტი, 2005). დამაჯერებლად არ ყოფილა ნაჩვენები, რომ პროკურორთან საჩივრის შეტანით შესაძლებელი იყო განმცხადებლის მიერ გასაჩივრებული მდგომარეობის გამოსწორება.

89. სასამართლომ მანამდე მიღებულ გადაწყვეტილებებში დაადგინა, რომ რუსეთის სამართლებრივ სისტემაში პროკურორთან საჩივრის შეტანა პირს არ აძლევდა იმის საშუალებას, რომ ესარგებლა სახელმწიფოს მიერ საზედამხედველო უფლებამოსილების გამოყენებით და, შესაბამისად, ასეთი საჩივარი, ეფექტიან საშუალებას არ წარმოადგენდა, კონვენციის 35-ე მუხლის შინაარსიდან გამომდინარე (იხ., Aleksandr Makarov, ციტირებულია ზემოთ, § 86, და Benediktov v. Russia, № 106/02, § 29, 10 მაისი, 2007).

90. ამგვარად, ზემოაღნიშნულ მსჯელობებსა და ზემოთ 75-ე და 78-ე პუნქტებში გამოტანილ დასკვნებზე დაყრდნობით, სასამართლომ დაასკვნა, რომ

დაირღვა კონვენციის მე-13 მუხლი, ეროვნული კანონმდებლობით ეფექტიანი დაცვის საშუალების არარსებობით, რომლითაც განმცხადებელი შეძლებდა გაესაჩივრებინა 2002 წლის ივნისში წინასწარი პატიმრობის ცენტრის საკანში ბუნებრივი შუქისა და სუფთა ჰაერის სავარაუდოდ არასაკმარისი რაოდენობა.

III. კონვენციის მე-6 მუხლის სავარაუდო დარღვევა

91. განმცხადებელი ჩიოდა, რომ მან ვერ ისარგებლა სამართლიანი სასამართლოთი. კერძოდ, იგი ამტკიცებდა, რომ მისი დაკავების შემდგომ მას ნება არ ღართეს, ესარგებლა მისი სურვილით შერჩეული ადვოკატით; სახაზინო წესით დანიშნული ადვოკატი D. არაკომპეტენტური იყო; იგი დაიკითხა იძულებით გარემოში და აიძულეს, მიეცა ჩვენება საკუთარი თავის წინააღმდეგ, ეფექტიანი იურიდიული რჩევით სარგებლობის გარეშე. მან ასევე განაცხადა, რომ სისხლის-სამართლებრივი დევნით მისი ბრალი არ დამტკიცდა და საქმის განმხილველი სასამართლო მიწოდებულ მტკიცებულებათა შეფასებისას შეცდა. კონვენციის მე-6 მუხლის თანახმად:

„1. ... წარდგენილი ნებისმიერი სისხლისსამართლებრივი ბრალდების საფუძვლიანობის გამორკვევისას ყველას აქვს .. მისი საქმის სამართლიანი.. განხილვის უფლება...

3. ყოველ პირს, ვისაც ბრალად ედება სისხლის სამართლის დანაშაულის ჩადენა, აქვს, სულ მცირე, შემდეგი უფლებები:

...

(c) დაიცვას თავი პირადად ან მის მიერ არჩეული დამცველის მეშვეობით, ან, თუ მას არ გააჩნია საკმარისი საშუალება იურიდიული მომსახურების ასანაზღაურებლად, უფასოდ ისარგებლოს ასეთი მომსახურებით, როდესაც ამას მოითხოვს მართლმსაჯულების ინტერესები; ...“

92. ამას გარდა, 2004 და 2007 წლებში განმცხადებელმა რამდენიმე ახალი საჩივარი დააყენა მის წინააღმდეგ სისხლის სამართალწარმოებასთან დაკავშირებით. კერძოდ, იგი ამტკიცებდა, რომ ქალბატონ S.-ს იურიდიული რჩევა არ მიუღია, როდესაც პოლიციის ოფიცრებმა უბიძგეს, ჩვენება მიეცა მის წინააღმდეგ, სამართალწარმოების წინასწარი გამოძიების ეტაპზე; ზოგიერთ წინასაგამოძიებო ბრძანებაში გამოძიებელთა მიერ გამოყენებული ტერმინებით ირღვეოდა მისი უდანაშაულობის პრეზუმფცია; 2001 წლის მაისიდან ივლისამდე მას კერძო ადვოკატთან, ბატონ S.-თან შეხვედრა მხოლოდ გამოძიებლის თანდასწრებით შეეძლო; და მას საკმარისი დრო და საშუალება არ მისცეს, რომ საქმის მასალებს გაცნობოდა.

A. საქმის დასაშვებობა და ფარგლები

93. რაც შეეხება სამართალწარმოების წინასწარი გამოძიების ეტაპსა და სასამართლოს სამართლიანობასთან დაკავშირებით საწყის საჩივრებს, სასამართ-

ლო, მხარეთა არგუმენტების გათვალისწინებით, თვლის, რომ განაცხადის ეს ნაწილი კონვენციის შინაარსიდან გამომდინარე, სერიოზულ ფაქტობრივ და სამართლებრივ საკითხებს წარმოშობს, რომელთა გადაჭრა საქმის არსებითად განხილვას მოითხოვს. შესაბამისად, სასამართლო ასკვნის, რომ განაცხადის ეს ნაწილი არ არის აშკარად დაუსაბუთებელი კონვენციის 35-ე მუხლის მე-3 პუნქტის მნიშვნელობით. განაცხადი არ შეიძლება დაუშვებლად გამოცხადდეს არც რაიმე სხვა საფუძვლით.

94. რაც შეეხება საჩივრებს, რომლებიც პირველად 2004-2007 წლებში დაფიქსირდა, სასამართლო მათ მანამდე გაუღერებულ საჩივრებზე აღმოცენებულად არ მიიჩნევს. სასამართლო ხაზს უსვამს, რომ ექვსთვიანი ვადის დინება იმ საჩივრებისთვის, რომლებიც სანყის განაცხადში არ ყოფილა მოხსენიებული, არ წყდება იმ თარიღამდე, როცა საჩივარი პირველად წარედგინება სასამართლოს (იხ. *Majski v. Croatia*, № 33593/03, § 33, 1 ივნისი, 2006, მასში ციტირებულია *Allan v. the United Kingdom* (dec.), № 48539/99, 28 აგვისტო, 2001). შესაბამისად, განაცხადის ეს ნაწილი ექვსთვიანი ვადის დარღვევით შევიდა სასამართლოში და, შესაბამისად, სასამართლო მასზე, კონვენციის 35-ე მუხლის 1-ლი და მე-4 პუნქტების თანახმად, არ იმსჯელებს.

B. საქმის არსებითი მხარეები

1. მხარეთა არგუმენტები

(a) განმცხადებელი

95. განმცხადებელი ამტკიცებდა, რომ მისი დაკავების შემდგომ იგი მოათავსეს ისეთ პირობებში, სადაც მოკლებული იყო ეფექტიან იურიდიულ რჩევას და აიძულეს სხვადასხვა დანაშაული ელიარებინა. განმცხადებელი აცხადებდა, რომ გამომძიებელმა მას განზრახ შეუშალა ხელი, ადვოკატად K. დაექირავებინა. განმცხადებელი ასევე ირწმუნებოდა, რომ მისმა დედამ შვილის დაკავების შესახებ პირველად 2001 წლის 6 თებერვალს, მესამე პირისაგან შეიტყო. 2001 წლის თებერვალსა და მარტში განმცხადებელს უფლება არ მისცეს, დედას შეხვედროდა, უსაფრთხოების მიზნებიდან გამომდინარე. გამომძიებელმა A.-მ განმცხადებლის დედა მცდარ გზას დააყენა, როცა მას უთხრა, რომ ბატონი პავლენკო კმაყოფილი იყო ადვოკატ D.-ს მომსახურებით და სხვა ადვოკატი არ სჭირდებოდა. განმცხადებლის წინააღმდეგობის მიუხედავად, D. კვლავ მის უფლებადამცველად რჩებოდა, თუმცა, მასთან პირად კონსულტაციებზე უარს ამბობდა. „საუბრების“ დროს განმცხადებელი სცემეს და დააშინეს პოლიციის ოფიცრებმა, რომლებიც მასთან რიგრიგობით მუშაობდნენ. ამ დაკითხვებს ადვოკატი არ ესწრებოდა და უბრალოდ ხელს აწერდა გამომძიებლის/გამომძიებლების მიერ დაკითხვის ოქმებს. იძულება მტკიცებოდა დროებითი მოთავსების ცენტრში გამომძიებელთა და ოფიცრთა მიერ განმცხადებელთან გატარებული დროის ხანგრძლივობასა და ადვოკატის თანდასწრებით ჩატარებული დაკითხვის ხანგრძლივობას შორის სხვაობითაც. განმცხადებელს, რომელიც ყოველგვარი იურიდიული რჩევის გარეშე, პოლიციელთა ხელში მუდმივი მუქარისა და არასათანადო მოპყრობის ობიექტი გახდა, აღიარების გარდა სხვა არჩევანი აღარ დარჩა. ყოველი ასეთი შემთხვევის დროს იგი მიჰყავდათ გამომძიებელთან, რომელიც აღიარებით ჩვე-

ნებებს იწერდა. დროებითი მოთავსების ცენტრში განმცხადებლის გაურკვეველი ვადით მოთავსების მიზანი სწორედ ის იყო, რომ პოლიციის ოფიცრებს შესაძლებლობა ჰქონოდათ, მისგან აღიარებითი ჩვენებები მოეპოვებინათ. არც ერთ ოფიცერს არ ჰქონდა მის საქმეზე მუშაობის უფლებამოსილება - მათი განმცხადებელთან ვიზიტის ერთადერთი მიზეზი მასზე ზეწოლა იყო.

(b) მთავრობა

96. მთავრობის მტკიცებით, 2001 წლის 3 თებერვალს განმცხადებელს ეცნობა მისი საპროცესო უფლებების შესახებ, იურიდიული დახმარების უფლების ჩათვლით. განმცხადებელმა ნებაყოფლობით თქვა უარი ამ უფლებით სარგებლობაზე. გამომძიებელმა განმცხადებლის დედას შვილის დაკავების შესახებ 2001 წლის 4 თებერვალს აცნობა, მაგრამ მან განმცხადებლისთვის ადვოკატის დაქირავება 2001 წლის 6 მარტამდე დააგვიანა. ბატონი პავლენკოსთვის დედასთან შეხვედრაზე უარი არავის უთქვამს. განმცხადებელს საკუთარი სურვილით რომელიმე კონკრეტული ადვოკატი არ მოუთხოვია. გამომძიების ინტერესებიდან გამომდინარე, გამომძიებელმა მას სახაზინო წესით არჩეული ადვოკატი D. დაუნიშნა. 2001 წლის 13, 20 და 26 თებერვალს განმცხადებელმა რამდენიმე სისხლისსამართლებრივი დანაშაული აღიარა; მის აღიარებით ჩვენებებს გამომძიებელმა წერილობითი ფორმა მისცა. დაკითხვებს ადვოკატი არ დასწრებია, სანამ აღიარება არ ჩაითვალა საგამომძიებო ღონისძიებად, რა დროსაც აუცილებელი იყო იურიდიული წარმომადგენლის მონაწილეობა. ნებისმიერ შემთხვევაში, განმცხადებელს ეროვნული ორგანოებისთვის საჩივრით არ მიუმართავს, რომ ზემოაღნიშნულ თარიღებში დაკითხვებს ადვოკატი არ დაასწრეს. განმცხადებელმა მისი აღიარებითი ჩვენებები დაადასტურა 2001 წლის 13, 15, 18, 21 და 27 თებერვალს დაკითხვებისას, რომლებსაც ადვოკატი D.-ც ესწრებოდა. ადვოკატის არაკომპეტენტურობაზე არავითარი მინიშნება არ ყოფილა. განმცხადებლის სხეულზე 2001 წლის თებერვალში არანაირი დაზიანება არ დაფიქსირებულა. 2001 წლის 6 მარტიდან განმცხადებლის ინტერესებს იცავდა კერძოდ დაქირავებული ადვოკატი, ბატონი S.-ი. განმცხადებელმა დუმილის უფლებით სარგებლობა გადაწყვიტა. თუმცა, 2001 წლის 15 მარტს განმცხადებელი აქტიურ მონაწილეობას იღებდა დანაშაულის ადგილის მონახულებაში და იგი დაკითხეს ორი ადამიანის მკვლელობის საქმესთან დაკავშირებით, ადვოკატ S.-ის თანდასწრებით. 2001 წლის 23 მარტს განმცხადებელმა ფორმალურად უარი განაცხადა ადვოკატ D.-ს მომსახურებაზე. 2001 წლის 21 აპრილს დაფიქსირებული დაზიანებები 2001 წლის თებერვალში მიცემულ აღიარებით ჩვენებებთან კავშირში არ იყო და განმცხადებელს მიაყენეს თანამესაკნეებმა იმ პერიოდში, როცა იგი უკვე სარგებლობდა კერძო ადვოკატის მომსახურებით. ნებისმიერ შემთხვევაში, განმცხადებელმა უარი განაცხადა, დაეფიქსირებინა საჩივარი ამ ინციდენტთან დაკავშირებით. საქმის განმხილველმა სასამართლომ შეისწავლა განმცხადებლის დაყენებული ბრალდებები არასათანადო მოპყრობასთან დაკავშირებით და მის განხილვაზე უარი თქვა დაუსაბუთებლობის საფუძველით. საქმის განმხილველმა სასამართლომ აღიარებითი ჩვენებები გაითვალისწინა სასჯელის შემსუბუქების მიზნით.

2. სასამართლოს შეფასება

(a) ზოგადი პრინციპები

(i) თვითინკრიმინაციის წინააღმდეგ პრივილეგიები და იურიდიული დახმარება

97. კონვენციის მე-6 მუხლის 1-ლი პუნქტი, როგორც წესი, ითხოვს, რომ პოლიციის მიერ ეჭვმიტანილის პირველი დაკითხვისთანავე, მას ხელი მიუწვდებოდეს ადვოკატზე, თუ ცალკეული საქმის კონკრეტულ გარემოებათა ფონზე ცხადი არაა, რომ არსებობს აშკარა საფუძვლები ამ უფლების შესაზღუდად (იხ. *Saldaz v. Turkey* [GC], № 36391/02, § 55, 27 ნოემბერი, 2008; იხ. ასევე *Dayanan v. Turkey*, № 7377/03, §§ 29-34, 13 ოქტომბერი, 2009). როცა აშკარა, გარდაუვალი საფუძვლებით ადვოკატზე ხელმისაწვდომობის შეზღუდვა, გამონაკლისის სახით, გამართლებულია, ამგვარი შეზღუდვა - როგორც უნდა იყოს მისი საფუძველი - არასათანადო გავლენას არ უნდა ახდენდეს მე-6 მუხლით გათვალისწინებულ ბრალდებულის უფლებებზე (*ibid*). დაცვის უფლებები, პრინციპში, გამოუსწორებლად ირღვევა, როცა პირის მსჯავრდების დროს გამოიყენება თვითინკრიმინაციული განცხადებები, გაკეთებული პოლიციის მიერ დაკითხვის დროს, ადვოკატის მონაწილეობის გარეშე.

98. სასამართლო ხაზს უსვამს, რომ სისხლის სამართლის დანაშაულში ბრალდებულ პირს, რომელსაც თავის თვითონ დაცვა არ სურს, უნდა შეეძლოს მისი არჩეული ადვოკატის იურიდიული დახმარებით სარგებლობა (იხ. *Campbell and Fell v. the United Kingdom*, 28 ივნისი, 1984, § 99, Series A № 80, და *Pakelli v. Germany*, 25 აპრილი, 1983, § 31, Series A № 64). ეროვნულ სასამართლოს შეუძლია შეზღუდოს ბრალდებულის სურვილი იურიდიულ წარმომადგენელთან დაკავშირებით, როცა არსებობს რელევანტური და საკმარისი საფუძვლები იმის დასადგენად, რომ ეს მართლმსაჯულების ინტერესებისათვის აუცილებელია (იხ. *Croissant v. Germany*, 25 სექტემბერი, 1992, §§ 29 და 30, Series A № 237-B).

99. კლიენტისთვის ადვოკატის დანიშვნა თავისთავად არ უზრუნველყოფს ამ ადვოკატის მიერ მიწოდებული დახმარების ეფექტიანობას (იხ. *Czekalla v. Portugal*, № 38830/97, § 60, ECHR 2002 VIII). თუმცა, სახელმწიფო პასუხს ვერ აგებს სახაზინო ადვოკატის დაშვებულ ყველა ხარვეზზე. იურიდიული პროფესიის სახელმწიფოსაგან დამოუკიდებლობიდან გამომდინარე, დამცველის საქციელი, ძირითადად, დასაცავ პირსა და მის ადვოკატს შორის განსახილველი საკითხია, იქნება ეს სახაზინო წესით დანიშნული, თუ კერძოდ დაქირავებული ადვოკატი. უფლებამოსილი ეროვნული ორგანოები, კონვენციის მე-6 მუხლის მე-3(ც) პუნქტით, ვალდებული არიან, ჩაერიონ ამ ურთიერთობაში, როცა სახაზინო ადვოკატის არაეფექტიანობა აშკარაა და რაღაც საშუალებით ეს მათთვის ცხადი გახდა (*ibid*).

100. რაც შეეხება თვითინკრიმინაციის წინააღმდეგ პრივილეგიას და დუმილის უფლებას, სასამართლო ხაზს უსვამს, რომ ესენი არის ზოგადად აღიარებული საერთაშორისო სტანდარტები, რომლებზეც აგებულია სამართლიანი პროცედურა. მათი მიზანია, დაცვას ბრალდებული შესაბამის ორგანოთა მხრიდან არასათანადო იძულებისაგან და, ამგვარად, თავიდან აიცილოს უსამართლობა და უზრუნველყოს მე-6 მუხლის მიზნების დაცვა (იხ. *Bykov v. Russia* [GC],

№ 4378/02, § 92, სხვა გადანყვეტილებებთან ერთად). ადამიანს აქვს უფლება, არ მისცეს ჩვენება საკუთარი თავის წინააღმდეგ. ამ უფლების პატივისცემა, პირველ რიგში, ნიშნავს ბრალდებულის სურვილის პატივისცემას, გამოიყენოს დუმის უფლება და გულისხმობს საქმეში სისხლისსამართლებრივი დევნით ბრალდებულის წინააღმდეგ ბრალის დამტკიცებას ისე, რომ მისგან მტკიცებულებას არ მოიპოვებენ იძულებით ან ზეწოლის მეთოდების გამოყენებით, მისი სურვილის საწინააღმდეგოდ. იმის განხილვისას, უგულებელყვეს თუ არა თვითინკრიმინაციის წინააღმდეგ პრივილეგიის ძირითადი არსი, სასამართლომ უნდა შეისწავლოს იძულების ბუნება და ხარისხი, უნდა გამოიკვლიოს პროცედურებში შესაბამისი გარანტიების არსებობა და ამგვარად მოპოვებული მასალების გამოყენების ხარისხი (ibid).

101. სასამართლო ხაზს უსვამს საგამოძიებო ეტაპის მნიშვნელობას სისხლის სამართალწარმოების მომზადებისთვის, რადგან ამ ეტაპზე მოპოვებული მტკიცებულება განსაზღვრავს სასამართლო განხილვისას სისხლის სამართლის დანაშაულში ბრალეულობის საკითხის განხილვის ფარგლებს (იხ. *Salduz*, ციტირებულია ზემოთ, § 54). ამავე დროს, სამართალწარმოების ამ ეტაპზე ბრალდებული თავს განსაკუთრებულად მოწყვლადად გრძობს და ამ შეგრძნებას კიდევ უფრო აძლიერებს ის ფაქტი, რომ სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობა თანდათან უფრო რთულდება, განსაკუთრებით, მტკიცებულებათა მოპოვებისა და მათი გამოყენების ნაწილში. საქმეთა უმეტესობაში ამ მოწყვლადი შეგრძნების სათანადო კომპენსირება ხდება ადვოკატის დახმარებით, რომლის მოვალეობა, სხვა ვალდებულებებთან ერთად, არის იმის უზრუნველყოფა, რომ ბრალდებულმა საკუთარი თავის წინააღმდეგ არ მისცეს ჩვენება. ეს უფლება მართლაც გულისხმობს, რომ პირის წინააღმდეგ ბრალი დამტკიცდეს სისხლისსამართლებრივი დევნით, ისე, რომ მტკიცებულებათა მოპოვება არ მოხდეს იძულების ან ზეწოლის მეთოდების გამოყენებით, ბრალდებულის სურვილის საწინააღმდეგოდ (იხ. *Jalloh v. Germany* [GC], № 54810/00, § 100, ECHR 2006-..., და *Kolu v. Turkey*, № 35811/97, § 51, 2 აგვისტო, 2005). ადრეულ ეტაპზე ადვოკატზე ხელმისაწვდომობა არის საპროცესო გარანტიების ნაწილი, რომელსაც სასამართლო განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობს იმაზე მსჯელობისას, პროცედურით დაირღვა თუ არა თვითინკრიმინაციის წინააღმდეგ პრივილეგიის არსი (იხ. *mutatis mutandis*, *Jalloh*, ციტირებულია ზემოთ, § 101).

(ii) უფლებით სარგებლობაზე უარის თქმა

102. სასამართლო ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ კონვენციით გარანტირებული უფლებით სარგებლობაზე უარის თქმა - რამდენადაც ეს დასაშვებია - რომელიმე მნიშვნელოვან საზოგადოებრივ ინტერესს არ უნდა ეწინააღმდეგებოდეს, უნდა ჩამოყალიბდეს ნათლად და თან უნდა ახლდეს შესაბამისი მინიმალური გარანტიები (იხ. *Sejdovic v. Italy* [GC], № 56581/00, § 86, ECHR 2006 ...). მეტიც, სანამ ბრალდებული მე-6 მუხლით დაცული მნიშვნელოვანი უფლებით სარგებლობაზე საბოლოოდ იტყვის უარს საკუთარი ქმედებით, შესაბამისი ორგანოები უნდა დარწმუნდნენ, რომ მან გონივრულად გააცნობიერა, რა შედეგები მოჰყვება მის ამგვარ ქმედებას (იხ. *Talat Tunç v. Turkey*, № 32432/96, § 59, 27 მარტი, 2007, და *Jones v. the United Kingdom* (dec.), №30900/02, 9 სექტემბერი, 2003).

(b) წინამდებარე საქმეში ზოგადი პრინციპების გამოყენება

(i) წინასწარი პატიმრობის დროს იურიდიული დახმარებით სარგებლობა

103. სასამართლო ითვალისწინებს, რომ წინასწარი პატიმრობის პერიოდთან დაკავშირებული განმცხადებლის საჩივარი სამ ნაწილიანია:

- განმცხადებელს უფლება არ მიეცა, ადვოკატი მისი სურვილისამებრ დაექირავებინა (ბატონი K. ან მისი ოჯახის მიერ დაქირავებული მეორე ადვოკატი);
- სახაზინო წესით დანიშნული ადვოკატი D. არაკომპეტენტური იყო;
- ზემოხსენებულის შედეგად, განმცხადებელმა დანაშაულები აღიარა, რადგან ვერ ისარგებლა ეფექტიანი იურიდიული დახმარებით.

104. სასამართლო თვლის, რომ განმცხადებლის საქმეში მთავარი საკითხია ის, რომ მას, ძალადობრივი გზით, საკუთარი თავის წინააღმდეგ ჩვენება მიაცემინეს და ამ დროს იგი ვერ სარგებლობდა ეფექტიანი იურიდიული დახმარებით.

105. სასამართლო ითვალისწინებს, რომ მხარეები რიგ ფაქტებზე ვერ თანხმდებიან, განსაკუთრებით კი იმ გარემოებებზე, რომლებშიც განმცხადებელმა მკვლელობები აღიარა.

106. პირველ რიგში, საწინააღმდეგო სამხილის გარეშე, სასამართლო უპირატესობას ანიჭებს განმცხადებლის არგუმენტს, რომ მას, დაკავების შემდეგ, უფლება არ მისცეს ახლობლებს დაკავშირებოდა. არ არსებობს იმის დამადასტურებელი მტკიცებულება, რომ გამომძიებელმა განმცხადებლის დაკავების შესახებ დაუყოვნებლივ აცნობა მის ოჯახს ან განმცხადებელმა მას სთხოვა, რომ ეს არ გაეკეთებინა. სასამართლო თვლის, რომ დაკავებულისთვის შესაძლებლობის მიცემა, მისი დაკავების შესახებ აცნობოს ოჯახის წევრებს, მნიშვნელოვანი გარანტიაა უკანონო დაპატიმრების წინააღმდეგ და მიზნად ისახავს, დაეხმაროს დაკავებულს გადაწყვეტილების მიღებაში იურიდიული დახმარების უფლებით სარგებლობასთან დაკავშირებით, ასევე იმაში, რომ მან ისარგებლოს თვითინკრიმინაციის წინააღმდეგ პრეზიუმეით და ღუმილის უფლებით (იხ. ასევე ზემოთ პუნქტები 61 და 62). სასამართლო თვლის, რომ 2001 წლის 3 - 6 თებერვალს განმცხადებელმა უკვე მოწყვლად მდგომარეობაში იგრძნო თავი.

107. მთავრობამ განაცხადა, რომ განმცხადებელს არ გამოუხატავს სურვილი, სასამართლოში წარმოედგინა ადვოკატ K.-ს. სასამართლო საჭიროდ არ თვლის დაადგინოს, განმცხადებელმა კონკრეტულად ბატონი K. მოითხოვა თუ არა ადვოკატად და არსებობდა თუ არა კანონიერი ინტერესთა კონფლიქტი, რამაც K.-ს ხელი შეუშალა განმცხადებლის ინტერესები დაეცვა (იხ. ზემოთ პუნქტი 10). ფაქტი ერთია, როგორც სასამართლო განხილვისას გამომძიებელმა დაადასტურა (იხ. ზემოთ პუნქტი 32), განმცხადებელს საკუთარი თავის თვითონვე დაცვა არ სურდა და მოითხოვა ადვოკატი. ამგვარად, ხელისუფლების ორგანოებს ევალებოდათ განმცხადებლის ამ უფლებით სარგებლობის უზრუნველყოფა, მაგალითად, მისი დაკავშირება ადვოკატთან ტელეფონით ან რაიმე სხვა საშუალებით. განმცხადებელმა საკმარისად ნათლად ჩამოაყალიბა საკუთარი განზრახვა, მისი უფლებები ადვოკატს დაეცვა. შესაბამისად, საგამომძიებო ორგანოები ვალდებული იყვნენ, უზრუნველყონ მისთვის იურიდიული დახმარების უფლებით

სარგებლობა, თუკი არ არსებობდა ძალზედ მნიშვნელოვანი ფაქტორები, რაც მისთვის ადვოკატზე ხელმისაწვდომობის უფლებით სარგებლობაზე უარს გამართლებდა (იხ. *Panovits v. Cyprus*, № 4268/04, § 66, 11 დეკემბერი, 2008, და *Pishchalnikov v. Russia*, № 7025/04, § 73, 24 სექტემბერი, 2009).

108. ამასთან დაკავშირებით სასამართლო აღნიშნავს, რომ განმცხადებელს სახაზინო ადვოკატის მომსახურება 2001 წლის 6 თებერვლამდე არ შესთავაზეს, ანუ დაკავებიდან რამდენიმე დღის განმავლობაში. სასამართლო იღებს არგუმენტს, რომ მართლმსაჯულების ინტერესებიდან გამომდინარე, განმცხადებელს უფასო იურიდიული დახმარებით უნდა ესარგებლა. იმის გათვალისწინებით, რომ კონვენციის მიზანია, უზრუნველყოს პრაქტიკული და ეფექტიანი უფლებებით სარგებლობა, სასამართლო მსჯელობს ადვოკატ D.-ს მიერ მიწოდებული დახმარების ეფექტიანობაზე. სხვა სიტყვებით, სასამართლომ უნდა განსაზღვროს, გამომძიებლის მიერ დანიშნული სახაზინო ადვოკატის დახმარება, საქმის გარემოებებში, საკმარისი იყო თუ არა მე-6 მუხლის გარანტიების დასაცავად, კერძოდ კი, თვითინკრიმინაციის წინააღმდეგ პრივილეგიისა და დუმილის უფლების ეფექტიანად სარგებლობის უზრუნველსაყოფად.

109. 2001 წლის 6 და 7 თებერვალს განმცხადებელმა უარი განაცხადა ადვოკატ D.-ს მომსახურებაზე, რადგან იგი დედის დაქირავებულ ადვოკატს ელოდებოდა და, როგორც ჩანს, D.-ს არ ენდობოდა. განმცხადებელმა დუმილის უფლების გამოყენება არჩია. თუმცა, ქვემოთ აღნიშნულ გარემოებებში, 2001 წლის 13, 20 და 26 თებერვალს, მან განსაკუთრებით მძიმე დანაშაულები აღიარა. ბატონი D. განმცხადებლის ადვოკატად ითვლებოდა და ოქმის ხელმოწერა ევალებოდა. თუმცა, არსებული მასალების შესწავლის ფონზე, სასამართლო მიიჩნევს: არსებობს სერიოზული საფუძვლები იმის სარწმუნოდ, რომ შესაბამისი პერიოდის განმავლობაში განმცხადებელი არაერთხელ დაიკითხა, ეფექტიანი იურიდიული დახმარების მიღების გარეშე.

110. მართლაც, მას შემდეგ, რაც განმცხადებელმა მსხვერპლ F.-თან დაკავშირებით აღიარებითი ჩვენება პირველად მისცა, შესაბამისმა ორგანოებმა შექმნეს გამომძიებელთა ჯგუფი „საქმის სირთულისა და ჩასატარებელი სამუშაოს დიდი ოდენობის გამო“. მეტიც, პოლიციის დეპარტამენტმა რამდენიმე ოფიცერს დაავალა, „რიგი ოპერატიული და სამძებრო სამუშაოებით“ გაერკვიათ, მონაწილეობდა თუ არა განმცხადებელი ადგილობრივი უნივერსიტეტის ქალი სტუდენტების გაუჩინარების საქმეში. სასამართლო არ გამორიცხავს, რომ F.-სა და G.-ს საქმეებში ყოფილიყო კონრეტული გარემოებები, მაგალითად, საერთო მოდუს ოპერანდი, რომელიც წარმოშობდა განმცხადებლის წინააღმდეგ გონივრულ ეჭვს, ამ კონკრეტული საქმეების მიღმა.

111. როგორც განმცხადებლის მიერ შიდა სასამართლო განხილვასა და ევროპული სასამართლოს წინაშე წარმოდგენილი მნახველთა სარეგისტრაციო ჟურნალის ამონაწერიდან ირკვევა, პოლიციის სხვადასხვა ოფიცერი განმცხადებელს ყოველდღიურად, რიგრიგობით სტუმრობდა ხოლმე დროებითი მოთავსების ცენტრში. მნიშვნელოვანია ის ფაქტი, რომ არ ყოფილა წარმოდგენილი სარწმუნო ახსნა-განმარტება, რატომ იყო განსხვავება წინასწარი პატიმრობის ცენტრში განმცხადებელთან, ერთი მხრივ, პოლიციის ოფიცრებისა და გამომძიებელთა ვიზიტების დროებსა და, მეორე მხრივ, ადვოკატ D.-ს იქ ყოფნის დროს შორის. ადვოკატი ესწრებოდა მხოლოდ გამომძიებლის დაკითხვებს ან სხვადასხვა საგამომძიებო ღონისძიებებს, მაგალითად, ფოტოზე ამოცნობის პროცედურას. ვერ

მტკიცდება, რომ განმცხადებელმა საკუთარი სურვილით თქვა უარი ადვოკატის დახმარებაზე, პოლიციის ოფიცრებთან ზემოაღნიშნული „საუბრების“ გათვალისწინებით. სასამართლოს არ მიეცა საშუალება გაერკვია, რომ ეს „საუბრები“ განმცხადებლის შემდგომ აღიარებულ დანაშაულებს არ ეხებოდა. ფაქტობრივად, მოპასუხე სახელმწიფოს არ უცდია ნათელი მოეფინა ამ „საუბრების“ შინაარსისთვის, რათა გაეფანტა ეჭვები მათი არასათანადო ხასიათის შესახებ (შეადარეთ საქმეს *Ebbinge v. the Netherlands* (dec.), № 47240/99, ECHR 2000 IV, დაკითხვის კონკრეტულ ტექნიკურ საშუალებათა გამოყენების შესახებ).

112. მიუხედავად რთული სიტუაციისა, რომელშიც სამართალწარმოების ამ ეტაპზე განმცხადებელი აღმოჩნდა, სასამართლო თვლის, რომ ადვოკატ D.-ს მისი კლიენტისთვის არაფერი გაუკეთებია, მან მხოლოდ რამდენჯერმე მოაწერა ხელი ოქმებს (იხ. შესადარებლად, *Kuralić v. Croatia*, № 50700/07, § 48, 15 ოქტომბერი, 2009). ეს განსაკუთრებით სავალალოა, პოლიციელთა ზემოხსენებული ვიზიტების გათვალისწინებით. სასამართლო ასევე დადგენილ ფაქტად თვლის, რომ განმცხადებელს უფლება არ მიეცა, შეხვედროდა ახლობლებს 2001 წლის თებერვლის განმავლობაში (იხ. ზემოთ პუნქტი 32).

113. ის ფაქტი, რომ განმცხადებელმა ადვოკატ D.-ს მომსახურებაზე უარი განაცხადა, აშკარად მიაჩნდება, რომ მას იურიდიულ წარმომადგენლობასთან დაკავშირებით სერიოზული სირთულეები ჰქონდა. თუმცა, გამომძიებლები, მიუხედავად განმცხადებლის მიერ ადვოკატ D.-ს მომსახურებაზე უარისა, კმაყოფილები იყვნენ, რომ ეს ადვოკატი სათანადოდ იცავდა განმცხადებელს გამოძიების მიმდინარეობისას. გამომძიებელთა ინტერესი, გამოძიება შედეგადად წარმართულიყო და, შედეგად, სხვა დანაშაულებიც გახსნილიყო განმცხადებლის შესაძლო აღიარებათა გზით, მათ არ ათავისუფლებდა ვალდებულებისაგან, თავალი ედევნებიათ დაცვის ეფექტიანობისთვის.

114. სასამართლოს აზრით, ზემოაღნიშნული მსჯელობებიდან ბევრი მნიშვნელოვანი ხარვეზი იკვეთება წინასწარი გამოძიების ეტაპზე განმცხადებლის იურიდიული დახმარების უფლებით სარგებლობასთან დაკავშირებით.

(ii) მტკიცებულების გამოყენება სასამართლო განხილვაზე

115. სასამართლომ მხედველობაში მიიღო განმცხადებლის აღნიშნული თანმხლები საჩივრებიც. ისინი ძირითადად ეხებოდა სასამართლო განხილვაზე მის წინააღმდეგ არსებულ მტკიცებულებათა და მისი აღიარებითი ჩვენებების გამოყენებას. ამასთან დაკავშირებით სასამართლო ხაზს უსვამს, რომ მის ფუნქციებში არ შედის ეროვნული სასამართლოს მიერ სავარაუდოდ დაშვებული ფაქტობრივი ან სამართლებრივი შეცდომების განხილვა, თუ ამ შეცდომებით არ ირღვევა კონვენციით დაცული უფლებები და თავისუფლებები. მე-6 მუხლი იცავს სამართლიანი სასამართლო განხილვის უფლებას და იგი არ ადგენს განხილვისას მტკიცებულებათა დასაშვებობის შესახებ რაიმე წესს, რაც უპირველესად ეროვნული კანონმდებლობით რეგულირდება (იხ. *Jalloh*, ციტირებულია ზემოთ, § 94 და *Teixeira de Castro v. Portugal*, 9 ივნისი, 1998, § 34, Reports 1998-IV). მაშასადამე, სასამართლოს ფუნქციებში არ შედის იმაზე მსჯელობა, გარკვეული ტიპის მტკიცებულებები - მაგალითად, ეროვნული კანონმდებლობით უკანონოდ მოპოვებული მტკიცებულებები - უნდა იყოს თუ არა დაშვებული, ან განმცხადებელი მართლაც იყო თუ არა დამნაშავე. სასამართლო სწავლობს საკითხს, იყო თუ

არა სამართლიანი მთლიანი სამართალწარმოების პროცესი, მტკიცებულებათა მოპოვების მეთოდების ჩათვლით.

116. ამგვარად, სასამართლომ ადრე განხილულ საქმეებში ჩათვალა, რომ მთლიანი სამართალწარმოების პროცესის სამართლიანობის დადგენისას გასათვალისწინებელია, იყო თუ არა დაცული დაცვის მხარის უფლებები. კერძოდ, მიეცა თუ არა შესაძლებლობა განმცხადებელს, გაესაჩივრებინა მტკიცებულებათა სანდოობა და მათი გამოყენება (იხ. *Panovits*, ციტირებულია ზემოთ, § 82). ამას გარდა, მხედველობაშია მისაღები მტკიცებულების ხარისხი, იმის ჩათვლით, წარმოშობს თუ არა ეჭვს მისი სანდოობის ან სარწმუნოობის შესახებ გარემოებები, რომლებშიც ის მოიპოვეს (*ibid*). მართლაც, როცა სადავოა მტკიცებულებათა სანდოობა, კიდევ უფრო მეტ მნიშვნელობას იძენს სამართლიანი პროცედურების არსებობა ამ მტკიცებულებათა დასაშვებობის განსახილველად (იხ. *Allan v. the United Kingdom*, № 48539/99, § 47, ECHR 2002 IX).

117. წინამდებარე საქმეში, საქმის სასამართლო განხილვაზე განმცხადებლის დამნაშავედ ცნობისას, ეროვნული სასამართლო დაეყრდნო წინასწარი გამოძიების ეტაპზე მის აღიარებით ჩვენებებს და სხვა კონკრეტულ მტკიცებულებებს, მათ შორის, 2001 წლის თებერვალში განმცხადებლის ჩვენებათა საფუძველზე მოპოვებულ სხვადასხვა ნივთმტკიცებას (იხ. ზემოთ პუნქტები 34-39). სასამართლომ უკვე იმსჯელა იმ გარემოებებზე, რომლებშიც ამ მტკიცებულებათა მოპოვება მოხდა და თვლის, რომ ეს გარემოებანი ეჭვს ბადებს აღიარებითი ჩვენებების სანდოობასთან დაკავშირებით. იგი ასევე ითვალისწინებს, რომ როგორც პირველი ინსტანციის, ასევე სააპელაციო სასამართლომ, იმსჯელეს წინასწარი გამოძიების დროს განმცხადებლის იურიდიული დახმარების უფლების სავარაუდო დარღვევის შესახებ. მათ ასევე განიხილეს განმცხადებლის ბრალდებები არასათანადო მოპყრობითა და ზეწოლით აღიარებითი ჩვენებების მოპოვების შესახებ (იხ. ზემოთ პუნქტები 32, 33 და 40). თუმცა, აღსანიშნავია, რომ განმცხადებელს არ გაუსაჩივრებია პროცედურა, რომლითაც სასამართლოებმა მიიღეს გადაწყვეტილება მტკიცებულებათა, მათ შორის, მისი აღიარებითი ჩვენებების, დასაშვებობის შესახებ (cf. *Bykov [GC]*, ციტირებულია ზემოთ, § 95). მას არც კონკრეტული არგუმენტები წამოუყენებია სხვა მტკიცებულებების, კერძოდ, ექსპერტთა დასკვნების ან მოწმეთა ჩვენებების დასაშვებობასა ან არასაკმარის ბუნებასთან დაკავშირებით.

118. ნებისმიერ შემთხვევაში, სასამართლო ამასთან დაკავშირებით დამატებითი დასკვნების გამოტანას საჭიროდ არ მიიჩნევს, რადგან უკვე დადგინდა, რომ გაუმართლებელი იყო განმცხადებლის ადვოკატით სარგებლობის უფლებათა შეზღუდვების დანესება წინასწარი გამოძიების ეტაპზე. სასამართლო დამატებით აღარ განიხილავს, თუ რა გავლენა მოახდინა ამ შეზღუდვამ განმცხადებლის წინააღმდეგ წარმართული სისხლის სამართალწარმოების პროცესის ზოგად სამართლიანობაზე (იხ. *Pishchalnikov*, ციტირებულია ზემოთ, § 81, და *Öngün v. Turkey*, № 15737/02, §§ 34 და 35, 23 ივნისი, 2009).

(iii) დასკვნა

119. ამგვარად, მიუხედავად იმისა, რომ სასამართლო განხილვის დროს განმცხადებელს შეეძლო, მხარეთა შეჯიბრებითობის პრინციპზე დაყრდნობით, იურიდიული დახმარების გამოყენებით, მის წინააღმდეგ არსებული მტკიცებულებ-

ბები გაესაჩივრებინა, სასამართლო კვლავ ხაზს უსვამს ზემოაღნიშნულ დასკვნებს წინასწარი გამოძიების ეტაპზე იურიდიულ დახმარებასთან დაკავშირებით და ადგენს, რომ იმ ეტაპზე იურიდიულ დახმარებასთან დაკავშირებით არსებულმა ხარვეზებმა მნიშვნელოვნად დააყენა დაცვის პოზიცია არსებით განიხილაზე.

120. შესაბამისად, დაირღვა კონვენციის მე-6 მუხლის 1-ლი პუნქტი, მე-3(ც) პუნქტთან ერთობლიობაში.

IV. კონვენციის სხვა საპარაულო დარღვევები

121. განმცხადებელი კონვენციის მე-3 მუხლის საფუძველზე ჩიოდა, რომ იგი რამდენჯერმე სცემეს როგორც დაკითხვის წარმმართველმა პირებმა, ასევე თანამესაკნებმა. დაბოლოს, განმცხადებელი ამტკიცებდა, რომ დროებითი მოთავსების ცენტრში მისი დიდი დროით მოთავსება, ასევე მისი ბინის გაჩხრეკა და დაყადაღება, არღვევდა კონვენციის მე-3, მე-5 და მე-8 მუხლებს.

122. სასამართლომ განიხილა განმცხადებლის წარმოდგენილი წინამდებარე საჩივრები. სასამართლომ შეისწავლა მის ხელთ არსებული საქმის მასალები და დაადგინა, რომ მათში კონვენციითა და მისი ოქმებით გათვალისწინებული უფლებებისა და თავისუფლებების დარღვევის რაიმე ფაქტი არ იკვეთება. შესაბამისად, განაცხადის ეს ნაწილი აშკარად დაუსაბუთებლად ცხადდება, კონვენციის 35-ე მუხლის მე-3 და მე-4 პუნქტების შესაბამისად.

V. კონვენციის 41-ე მუხლის გამოყენება

123. კონვენციის 41-ე მუხლის თანახმად:

„თუ სასამართლო დაადგენს, რომ დაირღვა კონვენცია და მისი ოქმები, ხოლო შესაბამისი მაღალი ხელშემკვრელი მხარის შიდასახელმწიფოებრივი სამართალი დარღვევის მხოლოდ ნაწილობრივი გამოსწორების შესაძლებლობას იძლევა, საჭიროების შემთხვევაში, სასამართლო დაზარალებულ მხარეს სამართლიან დაკმაყოფილებას მიაკუთვნებს“.

A. ზიანი

124. განმცხადებელმა არამატერიალური ზიანის სანაცვლოდ 100 000 ევრო მოითხოვა.

125. მთავრობამ ამ მოთხოვნას გადამეტებული უწოდა და გააპროტესტა.

126. სასამართლო, დადგენილი დარღვევების ბუნების გათვალისწინებით და სამართლიანობის პრინციპზე დაყრდნობით, განმცხადებელს არამატერიალური ზიანის სანაცვლოდ ანიჭებს 3 000 ევროს, ამას ემატება ნებისმიერი გადასახადი, რომლითაც შეიძლება დაიბეგროს ეს თანხა.

127. რაც შეეხება კონვენციის მე-6 მუხლის 1-ლ და მე-3 (ც) პუნქტებთან დაკავშირებით გამოტანილ დასკვნას, სასამართლო ხაზს უსვამს, რომ განმცხადებლის მიმართ, მე-6 მუხლით გარანტირებული უფლებების დარღვევის მიუხედავად, გამამტყუნებელი განაჩენი დადგა. იგი, შეძლებისდაგვარად, ისეთ მდგომარეობაში უნდა აღმოჩნდეს, რომ ამ პუნქტის დებულებებით ისარგებლოს. ამის

გამოსასწორებლად ყველაზე სათანადო ფორმა იქნება, პრინციპში, შესაბამისი სამართალწარმოების განახლება, მოთხოვნის შემთხვევაში (იხ. *Somogyi v. Italy*, № 67972/01, § 86, ECHR 2004-IV, და *Bocos-Cuesta v. the Netherlands*, № 54789/00, § 82, 10 ნოემბერი, 2005). სასამართლო ამ საკითხთან დაკავშირებით აღნიშნავს, რომ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 413-ე მუხლი სისხლის სამართალწარმოების განახლების საშუალებას იძლევა, თუ სასამართლო კონვენციის დარღვევას დაადგენს.

B. ხარჯები და დანახარჯები

128. განმცხადებელმა ასევე მოითხოვა 51 930 ევრო ეროვნული სასამართლოების წინაშე ხარჯებისა და დანახარჯებისათვის, სისხლის სამართალწარმოების დროს ადვოკატ S.-ის ანაზღაურების ჩათვლით, და 1 105 ევრო ევროპის სასამართლოში გაწეული დანახარჯებისთვის, მისი დედის მიერ ბატონი პროკოფიევისთვის გადახდილი ანაზღაურების, ასევე საფოსტო, ასლების გადაღების და თარგმანის ხარჯების ჩათვლით.

129. მთავრობამ აღნიშნული მოთხოვნა გააპროტესტა, როგორც არაგონივრული და განაცხადა, რომ მას განსახილველ სამართალწარმოებასთან კავშირი არ აქვს.

130. სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის თანახმად, განმცხადებელს შეუძლია ხარჯებისა და დანახარჯების მოთხოვნა, როცა ნაჩვენებია, რომ ეს თანხები რეალურად და საჭიროებისამებრ დაიხარჯა და თანხის მითითებული ოდენობა გონივრულია. მის ხელთ არსებული ინფორმაციის, აღნიშნული კრიტერიუმების და იმ ფაქტის გათვალისწინებით, რომ განმცხადებელმა 850 ევრო უკვე მიიღო სასამართლოსაგან იურიდიული დახმარების სახით, რეგლამენტის 92-ე წესის თანახმად, სასამართლო გონივრულად მიიჩნევს, რომ განმცხადებელს მთლიანი ხარჯებისა და დანახარჯებისათვის 1 600 ევრო მიანიჭოს. ამას დაემატება ნებისმიერი გადასახადი, რომლითაც შეიძლება დაიბეგროს ეს თანხა.

C. საურავი

131. სასამართლო შესაფერისად მიიჩნევს, რომ საურავი განისაზღვროს ევროპის ცენტრალური ბანკის მიერ დადგენილი მინიმალური ნიხრით, რასაც უნდა დაემატოს თანხის სამი პროცენტი.

სსენიებული მიზეზებიდან გამომდინარე, სასამართლო პრეტენზია

1. აცხადებს დასაშვებად შემდეგ საჩივრებს: სისხლის სამართალწარმოების წინასწარი გამოძიების ეტაპზე სავარაუდო დარღვევების შესახებ; 2002 წლის 7-27 ივნისს განმცხადებლის პატიმრობის პირობების შესახებ და დაცვის ეფექტიანი საშუალებების სავარაუდო არარსებობის შესახებ; განაცხადის სხვა ნაწილებს აცხადებს დაუშვებლად;
2. ადგენს, რომ კონვენციის მე-3 მუხლი არ დარღვეულა;
3. ადგენს, რომ დაირღვა კონვენციის მე-13 მუხლი;

4. ადგენს, რომ დაირღვა კონვენციის მე-6 მუხლის 1-ლი და მე-3(ც) პუნქტები;

5. ადგენს:

(ა) კონვენციის 44-ე მუხლის მე-2 პუნქტის შესაბამისად, საბოლოო გადაწყვეტილების მიღების დღიდან 3 თვის განმავლობაში, მოპასუხე სახელმწიფომ განმცხადებელს არამატერიალური ზიანის სანაცვლოდ უნდა გადაუხადოს 3 000 (სამი ათასი) ევრო და ამას გარდა ნებისმიერი გადასახადი, რომლითაც შეიძლება დაიბეგროს ეს თანხა. ასევე ხარჯებისა და დანახარჯებისათვის - 1 600 (ათას ექვსასი) ევრო და ამას გარდა ნებისმიერი გადასახადი, რომლითაც შეიძლება დაიბეგროს ეს თანხა. ორივე თანხის გადახდა უნდა მოხდეს რუსულ რუბლებში გადახდის დღეს არსებული კურსით;

(ბ) ზემოხსენებული სამთვლიანი ვადის გასვლის შემდეგ თანხის გადახდის დღემდე, აღნიშნულ თანხას დაემატება საურავი იმ მოცულობით, რაც უტოლდება ევროპული ბანკის სესხისათვის განკუთვნილ მინიმალურ პროცენტს, რომელსაც უნდა დაემატოს სამპროცენტოანი განაკვეთი.

6. უარყოფს განმცხადებლის მოთხოვნის დანარჩენ ნაწილს სამართლიან დაკმაყოფილებასთან დაკავშირებით.

შესრულებულია ინგლისურ ენაზე და გაცხადებულია წერილობით 2010 წლის 1 აპრილს, სასამართლოს რეგლამენტის 77-ე მუხლის მე-2 და მე-3 პუნქტების შესაბამისად.

ანდრე ვამპაჩი

რეგისტრატორის მოადგილე

ხრისტოს როზაკისი

თავმჯდომარე

კონვენციის 45-ე მუხლის მე-2 პუნქტისა და სასამართლოს რეგლამენტის 74-ე წესის მე-2 პუნქტის თანახმად, ამ გადაწყვეტილებას თან ერთვის მოსამართლე მალინვერნის თანმხვედრი აზრი.

მოსამართლე მალინვერნის თანმხვედრი აზრი

გადაწყვეტილების 127-ე პუნქტში ნათქვამია, რომ „რაც შეეხება კონვენციის მე-6 მუხლის 1-ლ და მე-3 (ც) პუნქტებთან დაკავშირებით გამოტანილ დასკვნას, სასამართლო ხაზს უსვამს, რომ განმცხადებლის მიმართ, მე-6 მუხლით გარანტირებული უფლებების დარღვევის მიუხედავად, გამამტყუნებელი განაჩენი დადგა. იგი, შეძლებისდაგვარად, ისეთ მდგომარეობაში უნდა აღმოჩნდეს, რომ ამ პუნქტის დებულებებით ისარგებლოს. ამის გამოსასწორებლად ყველაზე სათანადო ფორმა იქნება, პრინციპში, შესაბამისი სამართალწარმოების განახლება, მოთხოვნის შემთხვევაში“.

იმ მიზეზების გამო, რომელებზეც არაერთხელ მისაუბრია ცალკე ან სხვა მოსამართლეებთან, კერძოდ, მოსამართლე შპილმანთან ერთად, მე ვისურვებდი, რომ ეს პრინციპი, მისი მნიშვნელობიდან გამომდინარე, ასახული ყოფილიყო გადაწყვეტილების სარეზოლუციო ნაწილში.

